МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему: «**РОЗВИТОК ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ»**

Виконала: студентка 2 курсу, групи 0133-3
спеціальності 013 «Початкова освіта»
освітньо-професійної програми «Початкова освіта»
У. В. Ракша

Керівник: доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, к. пед. н., доцент _____ Турбар Т.В.

Рецензент: доцент кафедри дошкільної та початкової освіти, к. пед. н., доцент _____ Вахняк Н. В.

Запоріжжя
2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра дошкільної та початкової освіти
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 013 «Початкова освіта»
Освітньо-професійна програма «Початкова освіта»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____
«____» _____20__ року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

Ракші Уляні Вікторівні

1. Тема роботи: «Розвиток пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій»
керівник роботи Турбар Тетяна Володимирівна, кандидат педагогічних наук, доцент
затверджені наказом ЗНУ №1446-с від 24.09.2024р.

2. Строк подання студентом роботи: _____

3. Вихідні дані до роботи: матеріали педагогічної практики, курсових робіт

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки: визначити сутність поняття «пізнавальна активність» у сучасній науковій літературі та визначити особливості її розвитку в молодшому шкільному віці; охарактеризувати інформаційно-цифрові технології як засіб розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови; визначити рівні сформованості пізнавальної активності молодших школярів; визначити та апробувати педагогічні умови розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій.

5. Перелік графічного матеріалу: 8 таблиць, 12 рисунків.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Турбар Т. В.	08.11.2023 р.	08.11.2023 р.
Розділ 1	Турбар Т. В.	21.03.2024 р	21.03.2024 р
Розділ 2	Турбар Т. В.	02.09.2024 р.	02.09.2024 р.
Висновки	Турбар Т. В.	16.09.2024 р.	16.09.2024 р.

7. Дата видачі завдання: 26.09.2024р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	жовтень-листопад	виконано
2	Написання вступу	листопад	виконано
3	Написання першого розділу	грудень-березень	виконано
4	Написання другого розділу	квітень-вересень	виконано
5	Написання висновків	вересень	виконано
6	Оформлення додатків	вересень	виконано
7	Оформлення роботи, рецензування	жовтень-листопад	виконано
8	Захист	грудень	

Студент _____ У. В. Ракша
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ Т. В. Турбар
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ _____
(підпис) (ініціали та прізвище)

_____

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 62 с., 8 таблиць, 12 рисунків, 56 джерел.

Мета дослідження: теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних умов розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій.

Об'єкт дослідження: процес розвитку пізнавальної активності молодших школярів.

Предмет дослідження: педагогічні умови розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій.

Методи дослідження: аналіз, узагальнення, класифікація, систематизація анкетування, бесіди, педагогічний експеримент, якісний та кількісний аналіз даних, порівняння експериментальних даних із вихідними.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що узагальнено сутність поняття «пізнавальна активність»; розкрито особливості розвитку пізнавальної активності в молодшому шкільному віці; охарактеризовано інформаційно-цифрові технології як засіб розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці та впровадженні педагогічних умов розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій. Результати дослідження можуть бути використані вчителями, здобувачами вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта».

Галузь використання: заклади загальної середньої освіти.

МОТИВАЦІЯ, ПІЗНАВАЛЬНА АКТИВНІСТЬ, ПІЗНАВАЛЬНИЙ ІНТЕРЕС, ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ, ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ

SUMMARY

Raksha U. V. Development of cognitive activity of younger students at english lessons by means of information and digital technologies.Zaporizhia,2024.75p.

The qualification work consists of an introduction, 2 parts, findings, a list of references (56 items, 4 of foreign origin).

The study reveals the problem of developing the cognitive activity of primary schoolchildren in English lessons by means of information and digital technologies. Information and digital technologies can significantly increase the effectiveness of the educational process, making it exciting and adapted to the individual needs of students. The use of these technologies will not only contribute to better assimilation of educational material, but also stimulate cognitive activity, developing the ability to independently acquire knowledge and work with information.

The research purpose: theoretical substantiation and experimental approbation of the content and pedagogical conditions for the development of cognitive activity of junior high school students in English lessons by means of information and digital technologies.

The tasks of the qualification work:

1) to determine the essence of the concept of “cognitive activity” in modern scientific literature and to determine the features of its development in primary school age);

2) to characterize information and digital technologies as a means of developing the cognitive activity of primary schoolchildren in English lessons;

3) to determine the levels of formation of cognitive activity of primary schoolchildren;

4) to determine and test the pedagogical conditions for the development of cognitive activity of younger schoolchildren in English language lessons by means of information and digital technologies.

The research object of the qualifying work is the process of developing the cognitive activity of primary schoolchildren.

The research subject of the pedagogical conditions for the development of cognitive activity of primary schoolchildren in English language lessons by means of information and digital technologies.

Part 1 “Theoretical foundations of the development of cognitive activity of primary schoolchildren in English language lessons by means of information and digital technologies”. The essence of the concept of “cognitive activity” in modern scientific literature is defined; the peculiarities of the development of cognitive activity in primary school age are revealed; characterized information and digital technologies as a means of developing the cognitive activity of primary schoolchildren in English lessons.

Part 2 “Research-experimental work on the development of cognitive activity of primary schoolchildren in English language lessons by means of information and digital technologies” presents a study of the levels of formation of cognitive activity of primary schoolchildren; pedagogical conditions for the development of cognitive activity of primary schoolchildren in English language lessons by means of information and digital technologies have been defined and implemented.

The results of the research can be used by teachers, students of higher education in specialty 013 “Primary education”.

Keywords: motivation, cognitive activity, cognitive interest, pedagogical conditions, information and digital technologies.

ЗМІСТ

Вступ……. 8

Розділ 1. Теоретичні засади розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій…… 11

1.1. Сутність поняття «пізнавальна активність» у сучасній науковій літературі…….. 11

1.2. Особливості розвитку пізнавальної активності в молодшому шкільному віці……. 19

1.3. Інформаційно-цифрові технології як засіб розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови…….. 25

Розділ 2. Дослідно-експериментальна робота з розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій……. 34

2.1. Дослідження рівнів сформованості пізнавальної активності молодших школярів……... 34

2.2. Педагогічні умови розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій…… 49

2.3. Результати дослідно-експериментальної роботи……... 61

Висновки……. 67

Список використаних джерел…… 70

ВСТУП

Сучасний етап розвитку освіти в Україні, що супроводжується процесами демократизації та національного відродження, ставить перед педагогічною спільнотою важливе завдання – розвиток пізнавальної активності молодших школярів, зокрема, на уроках англійської мови. У контексті зміни освітніх стандартів та підвищення вимог до якості освіти, необхідно забезпечити учням не лише знання, але й навички активного пізнання та критичного мислення. Крім того, реалізація Концепції нової української школи має на меті формування освіченої, творчої та активної особистості. Це передбачає розвиток здатності учнів не лише виконувати завдання, але й самостійно мислити, генерувати оригінальні ідеї та приймати нестандартні рішення.

Аналіз теорії та практики навчання показує, що продуктивне навчання неможливе без ефективного розвитку пізнавальної активності. Молодші школярі мають не тільки освоювати фактичний матеріал, але й розвивати вміння спостерігати, порівнювати, аналізувати та міркувати. Для цього необхідно використовувати різноманітні засоби, які стимулюють пізнавальну діяльність, забезпечують глибше розуміння та активну участь учнів у навчальному процесі.

Теоретико-методологічні основи розвитку пізнавальної активності розкрито в працях І. Білої, С. Богданової, В. Бондар, О. Волошиної, І. Вікторенко, М. Головань, Л. Дешко, Л. Дубровської, С. Козачук, Г. Коберник, О. Коберник, Н. Кошарної, М. Курик, С. Лавренко, В. Лозової, О. Мачушник, Л. Мостової, О. Савченко, Т. Ткачук та ін. Розвиток пізнавальної активності сучасними дидактичними засобами досліджували Л. Мостова, А. Носенко, Г. Підлужна та ін.

Попри те, що термін «пізнавальна активність» широко використовується як у наукових дослідженнях, так і в педагогічній практиці, наразі не існує єдиного підходу до визначення та змістовного наповнення цього поняття, а методичний апарат для експериментального дослідження недостатньо

розроблений. Вирішення цих наукових проблем є критично важливим для вирішення низки питань у педагогічній практиці, особливо тих, що стосуються ефективності підвищення пізнавальної активності здобувачів початкової освіти на уроках англійської мови.

Англійська мова, як глобальна мова спілкування, потребує від молодших школярів активного залучення та мотивації до навчання. Інформаційно-цифрові технології можуть значно підвищити ефективність навчального процесу, роблячи його захопливим і адаптованим до індивідуальних потреб учнів. Використання цих технологій не тільки сприятиме кращому засвоєнню навчального матеріалу, але й стимулюватиме пізнавальну активність, розвиваючи вміння самостійно здобувати знання та працювати з інформацією.

Актуальність проблеми зумовила вибір теми кваліфікаційної роботи: «Розвиток пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій».

Мета дослідження – теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка педагогічних умов розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій.

Для досягнення мети необхідно вирішити наступні завдання дослідження:

1. Визначити сутність поняття «пізнавальна активність» у сучасній науковій літературі та визначити особливості її розвитку в молодшому шкільному віці.

2. Охарактеризувати інформаційно-цифрові технології як засіб розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови.

3. Визначити рівні сформованості пізнавальної активності молодших школярів.

4. Визначити та апробувати педагогічні умови розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій.

Об’єкт дослідження – процес розвитку пізнавальної активності молодших

школярів.

Предмет дослідження – педагогічні умови розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій.

Для досягнення мети та завдань дослідження використано такі методи:

– теоретичні: аналіз філософської, психолого-педагогічної літератури для визначення об’єкта, предмета, мети та завдань дослідження; узагальнення, класифікація, систематизація теоретичних та емпіричних даних щодо розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій;

– емпіричні: діагностичні (анкетування, бесіди, педагогічні спостереження, тестування, інтерв’ювання, констатувальний, формувальний і контрольний етапи експерименту) для визначення рівня сформованості пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій;

– статистичні: якісний та кількісний аналіз даних, порівняння експериментальних даних із вихідними.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що узагальнено сутність поняття «пізнавальна активність»; розкрито особливості розвитку пізнавальної активності в молодшому шкільному віці; охарактеризовано інформаційно-цифрові технології як засіб розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці та впровадженні педагогічних умов розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій. Результати дослідження можуть бути використані вчителями, здобувачами вищої освіти спеціальності 013 «Початкова освіта» з метою розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

1.1. Сутність поняття «пізнавальна активність» у сучасній науковій літературі

Поняття «пізнавальна активність» у сучасній науковій літературі є ключовим аспектом для розуміння процесів, що визначають успішність навчання та розвитку особистості. У сучасних дослідженнях це поняття розглядається як багатогранний феномен, який охоплює широкий спектр мотиваційних, інтелектуальних, емоційних і вольових компонентів, що формують активну участь особистості в процесі пізнання.

Для повного розуміння сутності пізнавальної активності важливо науково визначити поняття активності загалом. Розглянемо історичний розвиток цього феномена. У період еллінізму античної філософії, коли психічні явища почали відокремлюватися від загально біологічних аспектів, з’явилося уявлення про активність суб’єкта як взаємодію не тільки із зовнішнім світом, але і з власними внутрішніми психічними процесами.

В епоху Відродження відбулося значне переосмислення пізнавальної активності. У цей час активність суб’єкта почала розглядатися не як накладання апріорних знань на рух, а як результат впливу чуттєвих мотивів і особистих прагнень [30].

Французькі матеріалісти XVIII ст., такі як К. Гельвецій, Д. Дідро, П. Гольбах, П. Кабаніс, Е. Кондільяк, Ж. Ламетрі, Ж.-Ж. Руссо, акцентували на зв’язку між активністю (зокрема, пізнавальною активністю) і матеріальною організацією живих систем. Вони пояснювали здатність матерії до відчуття та мислення через складність її організації, а не через наявність особливої

субстанції.

О. Мачушник зазначає, що з розвитком філософської та психологічної думки змінювалися також і погляди дослідників на природу активності. Активність розглядається не лише, як прояв життя людської особистості, але і як важлива умова її розвитку. Вона є однією з ключових характеристик особистості, оскільки визначає здатність бути джерелом змін у взаємодії з довкіллям, на відміну від реактивності, при якій зміни викликані зовнішніми стимулами. Активність проявляється через різноманітну діяльність, спрямовану на пізнання, зміну та перетворення оточуючої реальності, а також на розвиток власної природи та психічного складу. Вона характеризує ступінь взаємодії суб'єкта з оточуючою дійсністю і є однією з актуальних категорій у вивченні природи психіки, психічного розвитку, свідомості, а також пізнавальних і творчих можливостей особистості [30, с. 258].

Активність можна розглядати, як спосіб життєдіяльності особистості, який відображає рівень її здібностей, навичок, знань та прагнень, спрямованих на реалізацію потреб, досягнення цілей, задоволення інтересів та ідеалів. Структура активності включає такі компоненти, як готовність виконувати навчальні завдання, прагнення до дії, розуміння завдань, систематичність у навчанні та бажання підвищити власний рівень.

З психологічного погляду, пізнавальна активність – це ступінь інтелектуальних зусиль, спрямованих на задоволення пізнавальних інтересів людини. У педагогічному контексті пізнавальна активність є взаємопов'язаним процесом: з одного боку, вона виступає формою самоорганізації та самореалізації учня, а з іншого – результатом цілеспрямованих зусиль педагога в організації пізнавальної діяльності учня [41, с. 205].

В. Суржанська визначає пізнавальну активність, як рису особистості, що проявляється в її ставленні до пізнавальної діяльності. Це включає готовність і прагнення до самостійної діяльності, спрямованої на засвоєння соціального досвіду, накопичених людством знань і способів діяльності. Пізнавальна активність також відображається в якості цієї пізнавальної діяльності [45].

За С. Богдановою пізнавальна активність є соціальною властивістю особистості, що має природні передумови і є складним особистісним утворенням. Вона проявляється в ставленні людини до пізнання довкілля та власного місця в ньому, реалізуючи себе через готовність і прагнення пізнати невідоме. Найповніше пізнавальна активність виявляється в процесі пізнавальної діяльності [2, с. 8].

Т. Ткачук визначає пізнавальну активність як самостійну та ініціативну діяльність дитини, орієнтовану на пізнання довкілля, що є проявом її допитливості. Ця активність обумовлена потребою розв’язувати пізнавальні завдання, які виникають у конкретних ситуаціях [46, с. 5].

О. Пиндик визначає пізнавальну активність як властивість особистості, яка проявляється і розвивається через її діяльність [36, с. 8].

К. Карпенко та Н. Мирончук пізнавальну активність трактують, як стан внутрішньої готовності, який орієнтований на засвоєння соціального досвіду, знань і методів діяльності, накопичених людством. Вони також розглядають її як активність дитини, спрямовану на пізнання довкілля, що є проявом її допитливості [16].

Л. Шелестова визначає пізнавальну активність як характеристику людини, що проявляється в її ставленні до пізнання довкілля та власного місця в ньому. Це властивість самостійності та індивідуальності, яка реалізується через готовність і прагнення вивчити невідоме. Пізнавальна активність досягає повного розвитку в процесі пізнавальної діяльності, супроводжується розумовим напруженням і морально-вольовими зусиллями, що сприяють засвоєнню соціального досвіду, накопичених знань і методів діяльності людства [52, с. 206].

Пізнавальна активність, на думку М. Голованя, являє собою складне інтегроване утворення особистості, яке включає мотиваційний, змістовно-операційний та емоційно-вольовий компоненти. Вона проявляється через такі аспекти, як пізнавальна потреба, ініціатива, надситуативність у пізнанні, здатність до перетворення, самоактуалізацію та саморегуляцію, які є основними характеристиками цієї активності. Пізнавальна активність має мотиваційно-

вольову природу, оскільки тісно пов’язана з такими вольовими рисами особистості, як цілеспрямованість, організованість, самостійність і рішучість, а також з іншими внутрішніми проявами активності, включаючи ціннісні орієнтири та спрямованість [7, с. 11].

Процес формування пізнавальної активності, на думку автора, відбувається через розвиток її структурних компонентів. На нижчому рівні розвитку основну увагу треба приділяти формуванню змістовно-операційного компонента, який служить базою для розвитку мотиваційного та емоційно-вольового компонентів. На середньому рівні важливо розвивати всі три компоненти, але особливий акцент варто зробити на мотиваційному компоненті, оскільки він є найсприйнятливішим до виховного впливу на цьому етапі. Вищий рівень розвитку пізнавальної активності вимагає основного зосередження на розвитку емоційно-вольового компонента водночас забезпечуючи гармонійний розвиток усіх трьох компонентів [7, с. 11].

У низці дидактичних праць поняття «пізнавальна активність» тісно пов’язане з терміном «пізнавальний інтерес». Під пізнавальним інтересом розуміється активне, мотивоване емоційне ставлення учнів до предмета пізнання, яке повинно постійно враховуватися та розвиватися в процесі навчання, оскільки воно впливає на формування та розвиток особистісної спрямованості дитини [5].

Характерними рисами пізнавального інтересу є його динамічність і поступовий розвиток, що включає перехід від сприймання явищ до розуміння їх сутності, встановлення глибоких зв’язків і опанування закономірностями. Ці ознаки формуються та проявляються поступово. Інтерес може бути викликаний різними чинниками, такими як природа, певний вид діяльності, соціально-історичні явища або людина, з якою пов’язаний суб’єкт.

Своєрідність пізнавального інтересу полягає в прагненні людини заглиблюватися в сутність того, що вона вивчає. Із цього погляду пізнавальний інтерес стає можливим мотивом навчання, який лежить в основі позитивного ставлення учнів до школи та знань, і пов’язаний із задоволенням від

інтелектуальної праці та постійним бажанням вивчати певні предмети.

Пізнавальний інтерес може перетворитися на схильність, якщо людина постійно й наполегливо займається певною діяльністю. Проте він не завжди розвивається до рівня схильності. Його цінність для розвитку особистості полягає в тому, що пізнавальна діяльність у певній предметній галузі, під впливом інтересу, активізує психічні процеси, приносить глибоке інтелектуальне задоволення і сприяє емоційному підйому.

Пізнавальна активність, як складне, явище має свою структуру: типи, види, компоненти та елементи, критерії, форми прояву, рівні.

Г. Волошина, Г. Коберник, О. Коберник визначають структуру пізнавальної активності, що складається із чотирьох основних компонентів:

– мотиваційний компонент включає задоволення від навчання в школі, позитивне ставлення до окремих предметів, захопленість новим матеріалом, оптимістичний настрій на уроках і пізнавальний інтерес;

– інтелектуальний компонент охоплює здатність ставити питання для поглиблення розуміння почутого чи побаченого, бажання доповнити або уточнити відповіді однокласників, а також активність у мисленні та мовленні;

– вольовий компонент характеризується самостійністю при виконанні складних навчальних завдань, настирливістю та терпінням при подоланні труднощів, а також оригінальністю в підходах;

– діяльнісний компонент включає навички самоконтролю та самоорганізації в навчальних ситуаціях, а також здатність до репродуктивного, продуктивного та творчого використання набутого знання [18, с. 61].

Визначення структури пізнавальної активності є складним предметом дискусій. С. Богданова, опираючись на структуру навчально-пізнавальної діяльності О. Скрипченка, виділяє такі компоненти пізнавальної активності:

– цільовий компонент формує цілісність і орієнтацію процесу навчання, являючи собою усвідомлений образ бажаного результату діяльності, до якого спрямовані дії пізнавального суб’єкта;

– емоційний компонент підтримує реалізацію інших аспектів

пізнавальної активності, оскільки ефективність пізнання, включаючи навчання, залежить від переживань, почуттів і емоцій учнів;

– мотиваційний компонент є критично важливим, оскільки мотиви слугують основою для пізнавальної активності, виконуючи роль спонукання та «енергетичного ресурсу». Він включає потреби, мотиви та інтереси;

– вольовий компонент забезпечує цілеспрямованість та високий рівень прояву пізнавальної активності;

– змістово-інформаційний компонент відповідає за засвоєння та накопичення знань про довкілля і себе в ньому. Це включає пошук, сприймання, сенсорно-перцептивну обробку, зберігання та використання інформації;

– операційний компонент охоплює процесуальний аспект пізнавальної активності, включаючи мисленнєві дії, пізнавальні процеси, практичні вміння та навички, а також способи отримання та обробки інформації;

– комунікативний компонент визначає якість і адекватність спілкування пізнавальних суб'єктів, яке повинно відповідати віковим особливостям дитини й бути партнерським та демократичним;

– результативний компонент включає всі психічні зміни, що відбуваються внаслідок пізнавальної активності, такі як розвиток потреб, мотивів, цілей, інтересів і здібностей, а також пізнавальних процесів і вольових рис. Він постійно трансформується і збагачується новими елементами;

– контрольно-оціночний компонент забезпечує продуктивність і регульованість пізнавальної активності через контроль і оцінювання. Він містить: модель або образ бажаного результату; процес порівняння цього образу з реальною дією; прийняття рішення про продовження або корекцію дії [2].

У процесі аналізу наукової літератури були виокремлені основні критерії пізнавальної активності дітей. До них відносяться:

– пізнавальна орієнтація – це здатність дитини зосереджуватися на процесі пізнання і виявляти спрямованість на отримання нових знань та досвіду. Вона включає готовність і бажання досліджувати довкілля;

– ініціатива – готовність дитини самостійно починати нові діяльності,

проявляти ініціативу в дослідженнях і завданнях без зовнішнього стимулу чи вказівок із боку дорослих;

– інтерес – це емоційна зацікавленість дитини до предметів і явищ, що вивчаються. Інтерес сприяє глибшому і продуктивнішому засвоєнню матеріалу;

– самостійність – здатність дитини виконувати завдання і розв'язувати проблеми без допомоги дорослих, що свідчить про рівень її розвитку і впевненості у своїх силах;

– оригінальність – прояв креативності в процесі пізнання, здатність знаходити нестандартні рішення і підходи, а також створювати нові ідеї та концепції [45]. Ці критерії допомагають всебічно оцінити рівень пізнавальної активності дітей, ураховуючи як їхню готовність до навчання, так і здатність самостійно досліджувати і творчо підходити до завдань.

Інтерес є ключовою рушійною силою навчання. Пізнавальний інтерес визначається як активне, мотивоване емоційне ставлення учня до об'єкта пізнання, яке має постійно розвиватися в процесі навчання, оскільки воно безпосередньо впливає на формування і розвиток дитини. Пізнавальний інтерес і пізнавальна активність тісно пов'язані з пізнавальною самостійністю. Пізнавальна самостійність – це якість особистості, яка включає систему вмінь, здібностей і прагнень до самостійного ведення пізнавальної діяльності. Основні шляхи формування пізнавальної активності учнів полягають у змісті навчальних предметів і певній організації їхньої пізнавальної діяльності [26, с. 36].

Серед основних критеріїв для оцінки пізнавальної активності виділяються ще й такі аспекти:

– допитливість учня, яка проявляється в змістовних запитаннях; ініціативність у його діях, що виражається через участь у дискусіях і обговореннях;

– здатність засвоювати інформацію поза межами шкільного навчання;

– уміння застосовувати різні методи для розв'язання інтелектуальних завдань і орієнтуватися на вибір способу дій;

– самостійність мислення, критичність і самокритичність [19].

І. Вікторенко визначає, що для всебічного оцінювання пізнавальної активності молодших школярів важливими є такі критерії: енергійність, сумлінність у виконанні завдань, старанність і ретельність, готовність до засвоєння знань та прагнення самостійно їх здобувати, вибір відповідних методів діяльності, застосування отриманих знань у нових ситуаціях, ініціативність, самостійність, інтерес до предмета, новизна підходів, оригінальність і оптимальність рішень [5].

З огляду на специфіку розвитку пізнавальної активності, Г. Підлужна визначає три рівні її прояву:

1) відтворювальна активність. Дитина прагне запам’ятати, зрозуміти та відтворити отримані знання, а також засвоїти способи їх застосування. Цей рівень характеризується нестійкістю вольових зусиль і відсутністю інтересу до глибшого освоєння знань;

2) інтерпретуюча активність. Дитина прагне розкрити зміст досліджуваного матеріалу, встановити зв’язки між явищами та процесами, а також опанувати способи перетворення знань у нових умовах;

3) творча активність. Дитина прагне не тільки глибше проникнути в сутність явищ і їх взаємозв’язків, а і знайти нові способи для досягнення цього [37]. Кожен із цих рівнів відображає різний ступінь зацікавленості та залученості дитини в процес пізнання. Ці рівні охоплюють як початкові етапи, коли дитина лише прагне зрозуміти та відтворити отримані знання, так і складні етапи, де вона починає виявляти глибше розуміння, інтерпретуючи зміст навчального матеріалу та встановлюючи зв’язки між різними явищами. Найвищий рівень прояву пізнавальної активності передбачає не лише глибоке проникнення в суть явищ, але й пошук нових підходів і рішень для їх розуміння та застосування.

Т. Вельямінова зазначала, що рівень творчої активності надає значні можливості для розвитку всіх потенційних здібностей та можливостей учнів. Ознаками такої активності є оригінальність мислення, відхід від стереотипів та критичність як до себе, так і до інших. Перехід учня на рівень творчої активності

свідчить про значний прогрес у розвитку його особистості, оскільки наявність творчих здібностей підіймає індивіда на новий особистісний рівень [4].

На думку В. Ребенок, у навчально-виховному процесі пізнавальну активність можуть стимулювати не лише внутрішні чинники, такі як пізнавальний інтерес, але й різноманітні педагогічні прийоми. Серед таких прийомів – заохочення, пояснення необхідності та значення навчального завдання (мотивація), акцент на розвитку позитивних рис особистості в процесі навчання, своєчасне визнання досягнень, активна позиція педагога та довіра до учнів. Ці елементи виступають як зовнішні стимули, які сприяють розвитку пізнавальної активності [38, с. 194].

Отже, поняття «пізнавальна активність» у сучасній науковій літературі трактується як динамічний процес, що охоплює мотиваційні та процесуальні аспекти навчання. Вона передбачає активне прагнення учнів до самостійного пізнання, допитливість, систематичну роботу, а також здатність використовувати отримані знання на практиці. Пізнавальна активність є важливим чинником розумового розвитку і навчальної успішності, оскільки включає не лише готовність до навчання, а й мотивацію, ініціативність, самостійність і творчий підхід до розв’язання завдань.

1.2. Особливості розвитку пізнавальної активності в молодшому шкільному віці

Зміни, які відбуваються в сучасному світі, вимагають переосмислення цілей та завдань сучасної освіти. Традиційна модель навчання, де основним завданням є передача «готових» знань від учителя до учня, втрачає свою функціональну значущість і привабливість. Сьогодні вже недостатньо просто надавати учням інформацію, важливо створювати умови для їхнього всебічного розвитку. Учені-дослідники та вчителі-новатори наголошують, що основним фокусом сучасної освіти повинні стати питання розвитку особистості учня,

зокрема, його творчих здібностей, інтересу до навчання та мотивації. Особлива увага повинна приділятися формуванню в учнів бажання і вміння навчатися самостійно, оскільки ці навички є ключовими для успішної адаптації в динамічному світі. Таке навчання має сприяти не лише набуттю знань, а й розвитку критичного мислення, творчості та здатності до самореалізації, що допоможе учням стати активними і відповідальними учасниками суспільства.

Проблема розвитку пізнавальної активності здобувачів початкової освіти була детально вивчена численними українськими дослідниками. Серед них можна назвати таких учених, як Н. Бібік, М. Богданович, В. Бондар, А. Каніщенко, О. Киричук, С. Максименко, С. Огірко, О. Савченко, Л. Сапунова, Н. Пастернак та інші. Ці фахівці внесли значний внесок у розробку теоретичних основ і практичних підходів до формування пізнавальної активності молодших школярів, зокрема, шляхом аналізу чинників, що впливають на її розвиток, і розробки методик для підвищення мотивації до навчання та самостійної пізнавальної діяльності. Їхні дослідження охоплюють різні аспекти навчально-пізнавальної активності, від мотиваційних і психологічних чинників до педагогічних стратегій і методичних рекомендацій.

На думку М. Задесенця, молодший шкільний вік можна вважати завершальним етапом раннього дитинства. У сучасній періодизації цей віковий період охоплює вік від 6-7 до 10-11 років. Саме в цей час відбувається значна зміна способу життя дитини та її стилю існування. Формується нова соціальна значущість, з’являється нова роль – роль учня, а також виникає новий тип діяльності, який раніше не був характерний для дитини – навчальна діяльність. У школі, крім отримання нових знань та навичок, учень набуває нового соціального статусу [12].

Л. Бєлова та І. Кофан вважають, що молодший шкільний вік є періодом ускладнення вищої нервової діяльності, коли вона переходить на новий, вищий рівень розвитку. Цей віковий етап займає особливе місце в психології, оскільки навчання в школі стає якісно новим етапом психологічного розвитку особистості. У цей період психічний розвиток дитини відбувається в контексті

навчальної діяльності. Навчання, своєю чергою, стимулюється різними мотивами, що сприяє появі пізнавальної активності та внутрішнього прагнення до саморозвитку. Школяр починає проявляти інтерес до навчального процесу, і цей процес набуває для нього важливого значення [21].

Згідно із З. Давидюком, пізнавальна активність молодшого школяра не може бути повністю прирівняна до активності дорослої людини, яка займається перетворенням реальності. Ця активність, що містить у собі пристрасть до пошуку, відкриття та змін, має певну психологічну специфіку: вона не терпить примусу та наказового тону. Вона проявляється в процесі педагогічного спілкування, яке охоплює всю особистість школяра [9].

Передумови для формування пізнавальної активності молодших школярів включають як вікові особливості розвитку їхньої когнітивної сфери, так і новоутворення в особистісному розвитку. З початком шкільного навчання мислення дитини стає центральним елементом в її психічному розвитку, набуваючи ключової ролі в системі інших психічних функцій. Це мислення сприяє тому, що інші психічні процеси, такі як увага, пам’ять та уява, поступово стають довільними й інтелектуально розвинутими. Завдяки цьому дитина не лише починає краще розуміти довкілля, а й активно взаємодіяти з ним, що сприяє підвищенню її пізнавальної активності та інтересу до навчання.

П. М’ясоїд виділяє кілька ключових особистісних рис молодших школярів, серед яких довірливе підпорядкування авторитетам, підвищена сприйнятливість та уважність. У поведінці учнів початкових класів часто проявляються послух, схильність до конформізму та наслідування [28]. Психологічні особливості молодших школярів, такі як їх природна допитливість, чуйність та особливий інтерес до засвоєння нового, а також готовність сприймати все, що пропонує вчитель, створюють сприятливі умови для розвитку їхньої пізнавальної активності. Ця активність лежить в основі майже будь-якої діяльності, зокрема, й навчальної. Учителі добре знають, що низький рівень пізнавальної активності учнів може стати серйозною перешкодою для ефективної організації освітнього процесу, особливо в початкових класах. Знання, отримані в готовому вигляді,

часто викликають у дітей труднощі при їх застосуванні для пояснення спостережуваних явищ і розв’язання конкретних завдань. Це призводить до формалізму в навчанні, коли теоретичні знання, завчені учнями, відірвані від уміння використовувати їх на практиці. Пізнавальна активність сприяє інтелектуальному розвитку дитини, що включає не лише бажання розв’язувати завдання пізнавального характеру, але й необхідність практичного застосування здобутих знань.

О. Савченко зазначає, що в навчальній діяльності молодших школярів пізнавальні інтереси проявляються в усвідомленому прагненні не лише досягти конкретного, часткового результату, але й опанувати загальним способом отримання всіх подібних результатів, зрозуміти суттєві зв’язки і відношення між предметами, що вивчаються. Це прагнення є основою бажання і здатності навчатися [40, с. 5]. Хоча в молодшому шкільному віці воно ще недостатньо розвинене, надалі саме воно, а не просто сумлінність чи старанність, стає психологічним джерелом радісного й ефективного навчання. Лише прагнення до розуміння змісту навчальних предметів може стимулювати таке навчання. Часто обсяг інформації, що викликає інтерес в учнів, перевищує межі шкільних програм.

О. Савченко визначає такі умови розвитку пізнавальної активності учнів:

– формування в учнів пізнавальної самостійності, потреби та наполегливості у виконанні завдань;

– раціональне поєднання продуктивної та репродуктивної діяльності учнів;

– включення до початкової освіти спеціальної системи пізнавальних завдань;

– керування пошуковою діяльністю молодших школярів через поступове ускладнення змісту завдань;

– озброєння школярів системою інтелектуальних умінь і прийомів навчальної роботи [40].

Розвиток пізнавальної активності учнів молодшого шкільного віку має

відбуватися як під впливом зовнішніх чинників (вплив учителя, довкілля, змісту навчальних предметів), так і через внутрішні механізми (розвиток внутрішньої мотивації, пам’яті, сприймання, мислення, мовлення та уяви).

Пізнавальна активність не дозволяє учню залишатися на одному місці, бути залежним від інших або пасивно чекати допомоги з боку. Вона спонукає дитину до самостійних дій: запитати, знайти необхідну інформацію, прочитати, написати, виконати завдання самотужки. Завдяки цьому активні школярі зазвичай демонструють вищий рівень самостійності як у розв’язанні навчальних завдань, так і в життєвих ситуаціях. Їхня здатність самостійно діяти й приймати рішення допомагає їм ефективніше адаптуватися до різних обставин.

Успіх молодшого школяра в навчальній діяльності значною мірою залежить від рівня його пізнавальної активності. Діти, які активно прагнуть до знань, зазвичай досягають кращих результатів у навчанні. Високий рівень пізнавальної активності сприяє формуванню в школяра допитливості, бажання дізнаватися більше та глибше розуміти предмети, що вивчаються. Така активність також підвищує здатність учня критично мислити, шукати нестандартні підходи до розв’язання завдань та проявляти ініціативу, що в майбутньому закладає основу для успішного навчання та особистісного розвитку.

Л. Кравчук зазначає, що пізнавальна активність є ключовою умовою для формування в здобувачів початкової освіти потреби в знаннях, опанування навичками інтелектуальної діяльності, самостійності, а також забезпечення глибокого та міцного засвоєння матеріалу. Крім того, завдяки своїй пізнавальній активності дитина вступає в практичні взаємини з довкіллям, що є важливою умовою її успішної соціалізації. Однак варто враховувати, що рівень пізнавальної активності в різних учнів може значно відрізнятися: у когось він вищий, а в когось – нижчий. Цей показник також не є постійним навіть для одного учня, оскільки діти не можуть однаково цікавитися усіма предметами, які вивчаються в школі, або усіма видами роботи, які пропонує вчитель. Для того, щоб підтримувати інтерес, особливо у молодших школярів, необхідно постійно

стимулювати їхню зацікавленість. Водночас важливо пам’ятати, що цікаве навчання не виключає серйозного і відповідального ставлення до нього. Навпаки, зацікавленість сприяє старанній роботі та готовності докладати зусилля для досягнення результатів [41].

О. Дюдіна вважає, що пізнавальна активність є проявом усіх аспектів особистості молодшого школяра. Це включає інтерес до нового, прагнення до досягнення успіху, радість від процесу пізнання, а також установку на розв’язання завдань, поступове ускладнення яких є основою навчального процесу [11].

М. Федорова зазначає, що у формуванні пізнавальних інтересів молодших школярів важливу роль відіграє ефект новизни, який привертає їхню безпосередню увагу та інтерес. Новизна та емоційна привабливість навчального матеріалу, поступове опанування навичок, подолання труднощів, а також постановка й розв’язання пізнавальних завдань сприяють розвитку пізнавальної активності. Радість від активного пізнання і самостійного відкриття нових знань викликає глибокі і значущі для особистості спонукання, ніж просто отримання інформації, переданої іншими [48].

На думку О. Олексюк, формування пізнавальної активності молодших школярів відбувається через їхнє спілкування, яке є особливим видом взаємодії. Спілкування сприяє розвитку потреби в самостійному здобутті знань, умінь та навичок, а також у творчому їх застосуванні, що сприяє стійкому зростанню пізнавальної активності. У цьому процесі пошукова діяльність школяра проходить із захопленням, він відчуває емоційне піднесення та радість від досягнень. Пізнавальна активність орієнтована як на процес пізнання, так і на його результат, що завжди пов’язано з прагненням досягти мети, подолати труднощі та докласти вольові зусилля [35].

О. Ноздрова у своїх дослідженнях виявила, що в молодшому шкільному віці учні ще не мають стійких навчальних мотивів, їхні інтереси часто зосереджені на ігровій діяльності, а увага є мимовільною, а не довільною. У цей період переважає наочно-образне мислення, і вольові якості ще не повністю

розвинені. Тому емоційний аспект грає ключову роль у регуляції пізнавальної активності молодших школярів. Використання дидактичних ігор у навчанні може суттєво сприяти цій регуляції. Як зазначає автор, ефективність навчального процесу безпосередньо пов’язана з рівнем активності дитини і її зацікавленістю в пізнанні, що підвищує загальну пізнавальну активність учня [32].

Отже, пізнавальна активність молодших школярів є процесом, що виникає в результаті пізнання довкілля. Особливий зв’язок спостерігається між пізнавальною активністю і пізнавальним інтересом учнів, іншими словами. Характерною особливістю цієї активності у дітей молодшого шкільного віку є прояв творчих здібностей, зацікавлене сприймання нової інформації, прагнення уточнювати й поглиблювати свої знання, а також самостійний пошук відповідей на питання, що виникають. Крім того, важливо відзначити, що діти цього віку прагнуть не лише засвоїти способи пізнання, але й активно використовують їх у нових ситуаціях, що свідчить про високий рівень їхньої пізнавальної активності та розвитку.

1.3. Інформаційно-цифрові технології як засіб розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови

У сучасному світі інформаційно-цифрові технології стали незамінною частиною процесу вивчення іноземних мов, особливо в роботі з молодшими школярами. Зміни в освіті нерозривно пов’язані з новими стратегічними напрямами розвитку сучасної шкільної освіти, які орієнтовані на формування в здобувачів початкової освіти ключових компетентностей.

Проблему використання інформаційно-цифрових технологій у освітньому процесі розглядали у своїх працях вітчизняні дослідники В. Безпалько, Р. Гуревич, О. Кареліна, М. Кадемія, Є. Полат та ін. На необхідність використання цифрових технологій під час вивчення англійської мови вказували у своїх працях закордонні науковці С. Бакс, С. Берсталл, С. Гут, М. Джуел,

М. Дулі, Дж. Корбетт, М. Свен, Ф. Хелм, Дж. Хіггінс та ін.

Початковий етап навчання, зокрема, у вивченні англійської мови, має важливе значення, оскільки саме в цей період закладаються основи знань, формуються розумові операції, загальнонавчальні дії та навички. Ці елементи становлять основний фундамент для подальшого успішного засвоєння учнями початкової школи знань та вмінь. Відсутність або недостатній рівень розвитку цих основ може призвести до суттєвих труднощів у подальшому навчанні, як в основній, так і в старшій школі.

Упровадження сучасних інформаційно-цифрових технологій в освітній процес допомагає ефективніше передавати знання, підвищувати пізнавальний інтерес та активність, роблячи навчання інтерактивним та адаптивним до потреб учнів. Це сприяє розвитку критичного мислення, комунікативних навичок та інших важливих компетентностей, які є необхідними для успішного навчання і соціалізації учнів у сучасному світі.

К. Гнатик та К. Фодор зазначають, що одна з ключових переваг цифрових технологій у навчанні полягає в можливості доступу до інформації з будь-якого місця та в будь-який час. Онлайн-платформи та цифрові ресурси надають учням можливість навчатися у власному темпі та відповідно до власного розкладу, що робить освітній процес гнучким і доступним. Цифрові технології також пропонують широкий спектр інструментів і ресурсів для покращення навчання, таких як інтерактивні моделі, віртуальні лабораторії та мультимедійний контент. Ці інструменти можуть допомогти учням краще зрозуміти складні концепції та вивчати матеріал новими й цікавими способами. Крім того, цифрові технології сприяють співпраці та комунікації між учнями та педагогами [6, с. 287].

На думку В. Бондар та Н. Кошарної, на уроках іноземної мови в початковій школі вчитель має створити такі умови, які сприятимуть виникненню в учнів внутрішньої мотивації до навчання. Це має на увазі, що молодші школярі повинні почати самостійно діяти без необхідності зовнішнього тиску чи заохочень. Якщо навчальний процес буде викликати в дітей інтерес, радість, захоплення та інші позитивні емоції, це поступово сформує в них власну потребу

в цій діяльності. Такі зміни призведуть до розвитку стійкого пізнавального інтересу, який є основою для пізнавальної активності.

С. Козачук у своєму дослідженні виділяє кілька ключових аспектів, що визначають пізнавальну активність молодших школярів у процесі вивчення іноземної мови:

– рівень засвоєння знань та навичок – оцінюється, наскільки добре учень опановує знання і вміння, необхідні для ефективного іншомовного спілкування;

– допитливість – важливість прояву інтересу до нової інформації та готовність до дослідження нових тем;

– енергійність і працездатність – здатність до тривалої концентрації та зусиль під час навчальних занять з іноземної мови;

– інтерес і мотивація – позитивне ставлення до вивчення мови, яке стимулює навчальний процес і підвищує бажання вчитися;

– емоційна інтенсивність – глибина і виразність емоцій, що супроводжують навчання і є важливими для створення мотиваційного середовища;

– ініціативність – готовність брати активну участь у навчальному процесі та проявляти самостійність у розв’язанні завдань;

– самостійність (автономність) – здатність самостійно виконувати завдання різного рівня складності без зовнішньої допомоги;

– регулярність виконання домашніх завдань – постійне й систематичне виконання завдань, що закріплюють знання і навички;

– сумлінність і старанність – ретельний підхід до виконання завдань, що свідчить про відповідальність і уважність учня;

– наполегливість – здатність до тривалих зусиль і подолання труднощів у навчанні;

– самоконтроль і самоорганізованість – уміння самостійно організовувати свій навчальний процес і контролювати власні зусилля та результати [19].

Для підвищення пізнавальної активності молодших школярів у

навчальному процесі можна ефективно застосовувати різноманітні педагогічні методи, прийоми та засоби. Серед них особливо важливу роль відіграють інформаційно-цифрові технології (ІЦТ). ІЦТ являють собою комплекс методів, інструментів і технік, що використовуються для збору, обробки, зберігання, презентації та передачі різноманітної інформації та матеріалів, що сприяють підвищенню ефективності різних видів діяльності [44].

Упровадження інформаційно-цифрових технологій у навчальний процес молодших школярів, зокрема, на уроках англійської мови, має значний освітній потенціал: створює умови для підвищення пізнавального інтересу дітей молодшого шкільного віку, що, своєю чергою, сприяє розвитку їх пізнавальної активності. Крім того, інтеграція ІЦТ вплине на формування інформаційної культури учнів, допомагаючи їм орієнтуватися у світі сучасних технологій та ефективно використовувати їх у навчанні та щоденному житті. На рис. 1.1 представлено варіанти використанні ІЦТ на уроках англійської мови в початковій школі за В. Бондар та Н. Кошарною [22, с. 341].



Рисунок 1.1. Варіанти використання ІЦТ при вивченні англійської мови в початковій школі

Комп’ютерно орієнтовані засоби навчання мають значний потенціал для стимулювання творчої активності учнів. Вони дають змогу змінити роль дитини в навчальному процесі: від пасивного отримувача готової інформації до активного учасника, який самостійно здобуває знання та розвиває нові навички. Завдяки таким технологіям, здобувач початкової освіти має можливість не лише сприймати навчальний матеріал, а й активно взаємодіяти з ним, адаптуючи і використовуючи його у власній діяльності.

Сьогодні YouTube є одним із провідних ресурсів Інтернету, займаючи друге місце за відвідуваністю серед сайтів (згідно з даними компанії Alexa Internet станом на серпень 2019 року) [42]. Щохвилини на платформу завантажуються сотні відео, більшість із яких представлені англійською мовою. Для ефективного використання цього сервісу в навчальному процесі необхідно організувати його так, щоб учні могли ознайомитися з культурою країни, мова якої вивчається, включаючи її традиції та звичаї, а також набувати навичок міжкультурної взаємодії.

Використання сервісу YouTube для вивчення англійської мови та підвищення пізнавальної активності, як зазначають О. Нич та Л. Серман має кілька переваг порівняно з традиційними паперовими джерелами, оскільки дає змогу захоплюватися різними нюансами мови. Для максимального ефекту перегляд відео слід адаптувати до рівня складності:

– мультфільми – містять прості речення, переважно односкладові. Це допомагає освоїти основи англійської мови для дітей;

– фільми із субтитрами – дають можливість сприймати мовлення на слух, одночасно читаючи англійський текст, що сприяє поступовому засвоєнню граматики;

– перегляд фільмів спочатку рідною мовою, а потім англійською – допомагає зрозуміти контекст і згодом покращити навички сприймання мови;

– регулярне переглядання англомовних серіалів – допомагає зосередитися на сюжеті та мовних ситуаціях, що травляються в сценах;

– використання навчальних каналів – спеціалізовані ресурси з відео

навчального характеру допомагають систематизувати знання та створити міцний «каркас знань» [42, с. 38]. Регулярні заняття через YouTube сприяють формуванню навичок володіння англійською мовою, які можуть бути ефективно використані в щоденному житті.

На платформі YouTube важливу роль для передачі інформації відіграють відеоблоги. Це своєрідні онлайн-щоденник, де замість текстових записів використовується відеоформат. Більшість таких блогів записані у форматі безпосереднього спілкування перед камерою, що робить їх ідеальним ресурсом для вивчення англійської мови завдяки реальному спілкуванню з носіями мови [53].

Відеоблоги на YouTube не підготовлені за сценарієм, вони мають спонтанний характер, що робить їх автентичними і допомагає глядачам краще уявити, як саме говорять носії мови. Тематика таких відео зазвичай пов’язана з щоденним життям, без складних сюжетів. Влогери часто просто розповідають про свої щоденні події, інтереси або плани на найближчий час. Це забезпечує учням можливість чути природні діалоги між носіями мови. Влоги зазвичай охоплюють такі звичні аспекти життя, як покупки, вечірки, їжа, подорожі та розваги з друзями. Завдяки цьому відео стає як легшим для сприймання, так і захопливішим.

Аудіовізуальна форма подання інформації стає провідною і підвищує ефективність навчання, оскільки розуміння звукового матеріалу супроводжується візуальними елементами. Перегляд відео дає змогу звернути увагу на артикуляцію, міміку і жести, що доповнює слухове сприймання. Крім того, відео надає візуальну інформацію про обстановку, де відбуваються події, так званий background, включаючи зовнішній вигляд учасників і довкілля. Завдяки цим особливостям відеоролики можуть бути корисним інструментом для наочного ознайомлення учнів із культурою, традиціями та мовними реаліями країн, мову яких вони вивчають.

З. Овчаренко наголошує на тому, що застосування електронних підручників у процесі навчання англійської мови забезпечує індивідуальний

підхід, адаптивність і інтерактивність навчання, а також цілісність викладу матеріалу, візуалізацію інформації та розвиток інтелектуального потенціалу учнів. Одна з основних переваг електронних навчальних посібників полягає в тому, що учні можуть ознайомлюватися з матеріалами не лише під час запланованих уроків, але й у будь-який зручний для них час. Вони мають можливість повторювати необхідні теми стільки разів, скільки потрібно. Використання електронного підручника під час самостійної роботи полегшує адаптацію та індивідуалізацію навчання, а також стимулює пізнавальну активність здобувачів освіти [34].

Електронні презентації забезпечують значно вищу інформативність порівняно з традиційними засобами наочності завдяки мультимедійним елементам, таким як анімація, відео та звук, поряд із текстом і графікою. Застосування мультимедійних презентацій дає змогу вчителю ефективно і зручно візуалізувати як статичну, так і динамічну інформацію, адаптуючи матеріал згідно із специфікою групи учнів, теми і змісту уроку. Це сприяє досягненню максимального навчального ефекту на уроках англійської мови. Крім того, уроки, на яких використовуються презентації, відповідають одному з основних принципів сучасного навчання – принципу привабливості, що сприяє активнішому вираженню думок і міркувань учнів [51].

Для створення презентацій вчитель може використовувати популярні програмні засоби, такі як Microsoft PowerPoint, Macromedia Flash, Picasa, Photodex ProShow та інші. Наприклад, програма Picasa дозволяє легко відбирати статичні та динамічні зображення з Інтернету, швидко створювати слайд-шоу та навчальні фільми, додавати текстові та звукові коментарі, а також створювати колажі з статичних зображень.

Сучасні мультимедійні тренажери відрізняються від традиційних можливістю імітувати різноманітні життєві та навчальні ситуації, завдяки використанню мультимедійних технологій. Існує широкий спектр мультимедійних тренажерів, доступних для учнів молодшого шкільного віку, таких як «Sing And Learn English», «Кліффорд вчиться читати англійською»,

«Мишка Мія вчить мови», «Світ слів» тощо. Застосування мультимедійних тренажерів у початковому навчанні сприяє активному підходу учнів до засвоєння та закріплення знань [51, с. 212]. Крім того, мультимедійні тренажери дозволяють організовувати навчання у вигляді ігор, що забезпечує найзручніші умови для молодших школярів, сприяючи ефективному освоєнню навичок і вмінь та підвищенню пізнавальної активності.

Використання тренажерів та презентацій у навчанні англійської мови підвищує естетичний і емоційний рівень уроків, забезпечує наочність, дозволяє інтегрувати значну кількість дидактичного матеріалу та збільшує обсяг роботи на уроці в 1,5-2 рази. Це також забезпечує високий рівень диференціації навчання, що дозволяє індивідуально підійти до кожного учня за допомогою завдань різного рівня складності.

Одним із засобів використання ІЦТ на уроках англійської мови в початковій школі є цифрові оповідання. Як зазначають М. Айтай-Хорвас та Є. Карпенко цифрові оповідання можуть стати потужним інструментом для активізації пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови. Вони забезпечують активне залучення учнів до процесу створення таких оповідань, що приносить кілька значних переваг:

– розвиток позитивного ставлення. Цифрові оповідання допомагають формувати позитивне ставлення до англійської мови, культури та процесу навчання загалом;

– введення та повторення нової лексики. Використання цифрових оповідань для введення або повторення нових лексичних і структурних одиниць у знайомих контекстах сприяє їхньому закріпленню в дитячій свідомості та подальшому використанню в мовленні;

– покращення навичок аудіювання. Візуальні елементи цифрових оповідань допомагають розвивати навички слухання, а також уміння прогнозувати, вгадувати та формулювати гіпотези;

– інтеграція з іншими предметами. Цифрові оповідання можуть забезпечити можливість поєднання іноземної мови з іншими предметними

сферами, що розширює освітні горизонти учнів [14].

Згідно з науковими джерелами [54, с. 51-58], [55, с. 23], [56, с. 27], [15, с. 52], цифрові оповідання сприяють підвищенню когнітивної ефективності, мотивації та активності в навчальному процесі. Зокрема, вони є корисними для розвитку різних видів мовленнєвої діяльності, таких як слухання, говоріння та письмо.

Використання інформаційно-цифрових технологій у процесі вивчення англійської мови в початковій школі приносить численні переваги як для вчителів, так і для учнів (рис. 1.2).

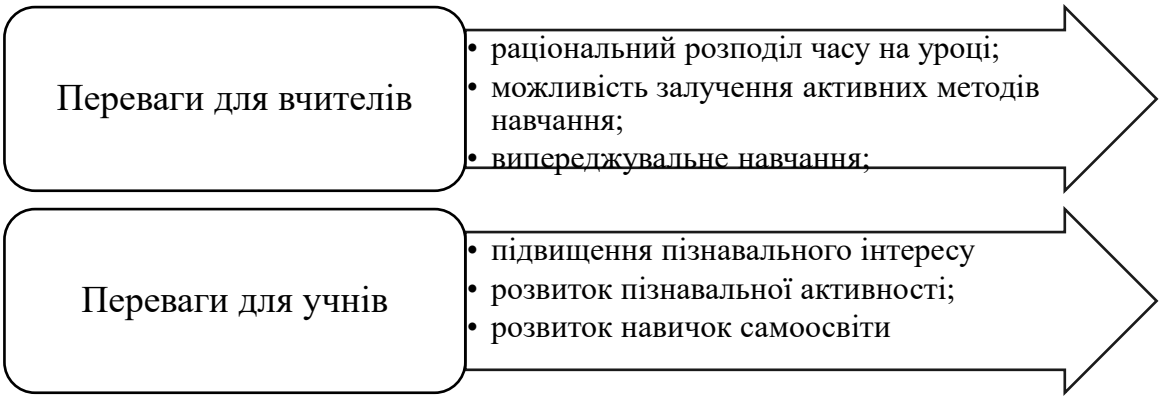


Рисунок 1.2. Переваги використання ІЦТ на уроках англійської мови в початковій школі

Таким чином, інформаційно-цифрові технології відіграють ключову роль у розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови, суттєво змінюючи традиційні методи навчання та відкриваючи нові можливості для освітнього процесу. Упровадження цифрових інструментів сприяє активному залученню учнів до навчального процесу. Це дає змогу створювати інтерактивні та мотивуючі навчальні середовища, де учні можуть взаємодіяти з матеріалом у ігровій та динамічній формі.

Використання сучасних технологій підвищує інтерес учнів до вивчення англійської мови, розвиває їхні комунікативні навички та критичне мислення. Інтерактивні вправи, відеоматеріали та онлайн-ресурси допомагають збагачувати словниковий запас, покращувати вимову та граматичні навички, а також стимулювати інтерес до культури англомовних країн.

РОЗДІЛ 2
ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Дослідження рівнів сформованості пізнавальної активності молодших школярів

У сучасній педагогіці пізнавальна активність розглядається як ключова характеристика навчальної діяльності, що визначає її ефективність, глибину засвоєння знань та розвиток критичного мислення учнів. Саме в молодшому шкільному віці формуються базові когнітивні навички, інтерес до навчання, здатність до самостійного мислення та уміння працювати з інформацією, що є основою для подальшого інтелектуального розвитку.

На основі аналізу наукової літератури з проблеми дослідження було визначено необхідність проведення дослідно-експериментальної роботи, яка складалася з трьох етапів:

1) констатувальний етап, на якому було визначено критерії, показники, діагностичні методики та стан сформованості пізнавальної активності здобувачів початкової освіти;

2) формувальний етап, на якому було визначено та реалізовано педагогічні умови розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій;

3) контрольний етап передбачав визначення ефективності педагогічних умов з розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій.

Дослідно-експериментальну роботу було проведено на базі Запорізької гімназії № 32 Запорізької міської ради. У дослідженні брали участь учні 3 класу

в кількості 30 осіб, які було розділено на експериментальну і контрольну групи по 15 дітей у кожній.

Мета констатувального етапу дослідно-експериментальної роботи – визначення стану сформованості пізнавальної активності молодших школярів.

Для досягнення мети було визначено наступні завдання дослідження:

– визначити та обґрунтувати критерії, показники та рівні сформованості пізнавальної активності молодших школярів;

– дібрати діагностичні завдання для визначення сформованості пізнавальної активності молодших школярів;

– провести діагностику сформованості пізнавальної активності молодших школярів;

– проаналізувати результати констатувального етапу дослідження та визначити рівні сформованості пізнавальної активності молодших школярів.

У процесі дослідження було створено детальний набір критеріїв та показників, що дозволяють оцінити рівень пізнавальної активності молодших школярів (табл. 2.1). Ці критерії охоплюють кілька аспектів, які відображають як загальну навчальну мотивацію, так і здатність до самостійної діяльності, прояв інтересу до нових знань, готовність до виконання завдань підвищеної складності та прагнення до розв’язання проблемних ситуацій.

Таблиця 2.1

Критерії та показники сформованості пізнавальної активності молодших школярів

Критерій	Показник
Мотиваційний	прагнення до вивчення іноземної мови, рівень інтересу до нових тем і бажання досягти успіху; інтерес до виконання завдань різного рівня складності (читання, говоріння, письмо);
Когнітивний	відображає інтелектуальні процеси, пов’язані з вивченням англійської мови, такі як здатність мислити та аналізувати мовний матеріал, ставити питання та критично оцінювати отримані знання

Продовження таблиці 2.1

Діяльнісний	відображає рівень самостійності та практичних навичок учнів у використанні англійської мови. Він охоплює здатність до виконання різних видів діяльності, необхідних для опанування мовою

Загалом, ці критерії та показники дозволяють виявити рівень пізнавальної активності школярів у вивченні англійської мови та визначити, наскільки вони мотивовані, залучені до процесу навчання та готові до самостійного застосування знань.

З урахуванням визначених критеріїв та показників пізнавальної активності у молодших школярів на уроках англійської мови, ми виділили чотири рівні розвитку пізнавальної активності: високий, достатній, середній та низький (табл. 2.2). Кожен із цих рівнів характеризує рівень зацікавленості, когнітивних та діяльнісних умінь учнів у процесі вивчення англійської мови.

Таблиця 2.2

Рівні розвитку пізнавальної активності у молодших школярів

Рівень	**Характеристика**
Високий	учні отримують задоволення від вивчення англійської мови, із захопленням працюють над новими темами, проявляють позитивне ставлення до всіх завдань, готові до подолання труднощів і активно прагнуть нових знань. Учні часто ставлять питання для глибшого розуміння матеріалу, проявляють активність у мисленні та мовленні, доповнюють відповіді однокласників, демонструють здатність критично мислити, самостійно виявляють та виправляють свої помилки. Учні добре організовані, володіють навичками самоконтролю, легко відтворюють знання у стандартних ситуаціях, проявляють креативність та продуктивно використовують знання

Продовження таблиці 2.2

Достатній	учні проявляють позитивне ставлення до вивчення англійської, демонструють зацікавленість у нових темах, із задоволенням беруть участь у класних активностях, проте можуть потребувати додаткового стимулу для подолання складніших завдань. Учні ставлять питання для уточнення матеріалу, зазвичай активні під час обговорень та роботи в групах, прагнуть доповнити відповіді однокласників, хоча менш критично ставляться до власних помилок. Учні достатньо організовані, здатні контролювати себе у виконанні завдань, вільно використовують репродуктивні знання, продуктивно працюють з лексикою і граматикою
Середній	інтерес до англійської мови нестабільний, учні можуть проявляти інтерес лише до окремих видів завдань, схильні до виконання завдань із посередньою залученістю та заохоченням з боку вчителя. Учні рідко ставлять додаткові питання, зазвичай приймають інформацію без глибокого аналізу, не завжди доповнюють відповіді інших та обмежено беруть участь в обговореннях. Учні здатні відтворювати знання у стандартних ситуаціях, але мають труднощі з їхнім продуктивним та творчим застосуванням. Вони потребують чіткого інструктажу і контролю, недостатньо впевнені в організації самостійної роботи
Низький	інтерес до англійської мови відсутній або мінімальний, учні не проявляють бажання активно брати участь у завданнях, пасивно виконують лише найпростіші вправи і потребують значного зовнішнього стимулювання. Учні рідко ставлять питання і не цікавляться деталями, неактивні в дискусіях, обмежуються мінімальними відповідями, не демонструють критичного мислення і не аналізують власні помилки. Учні не здатні до самостійного контролю та самоорганізації, мають труднощі навіть з репродуктивним використанням знань

Ці рівні дають змогу визначити індивідуальні особливості кожного учня, визначити, на які аспекти варто звернути увагу, щоб покращити їхню пізнавальну активність, і на основі цього розробити відповідні стратегії для підтримки та розвитку інтересу й успішності у вивченні англійської мови.

Спочатку було досліджено мотиваційний критерій. Для дослідження пізнавального інтересу до предмета було обрано методику з конвертами, розроблену Г. Щукіною. Ця методика спрямована на визначення рівня зацікавленості учнів у конкретному предметі, у даному випадку – англійська мова. За допомогою вибору конверта з назвою предмета можна оцінити наявність інтересу до нього, а також бажання учня дізнатися більше та виконувати завдання з цієї теми. Рівень розвитку інтересу учасників педагогічного експерименту визначається характером виконання завдань, які розміщені в конвертах. Методика передбачає використання кількох конвертів з назвами предметів, що вивчаються у 3 класі, серед яких є і конверт з назвою «Англійська мова».

Заздалегідь було підготовлено по чотири завдання для кожного предмета, диференційовані за рівнем складності:

– перше завдання передбачає репродуктивну діяльність, таку як надання визначень, опис явищ або наведення прикладів;

– друге завдання більш складне, воно вимагає від учнів активного пошуку інформації, наведення логічних аргументів, висування гіпотез;

– третє завдання орієнтоване на застосування набутих знань, умінь і навичок у нових ситуаціях;

– четверте завдання має творчий характер і включає елементи уяви.

Цей підхід дозволяє всебічно оцінити рівень пізнавального інтересу учнів до кожного предмета.

Для конверта з написом «англійська мова» було адаптовано завдання для учнів 3 класу, враховуючи їхні особливості та рівень володіння мовою:

– перше завдання – репродуктивне. Учням пропонується назвати або написати основні слова з теми, яку вони вивчають (наприклад, «Сім’я»,

«Тварини» або «Їжа»). Вони можуть написати чи назвати слова, що описують членів сім'ї, улюблених тварин або назви страв. Також учні можуть скласти прості речення, використовуючи ці слова (наприклад, «This is my mother»);

– друге завдання – інформаційно-пошукове. Учні отримують завдання знайти картинку або намалювати предмет, про який вони знають англійською, та розповісти про нього кількома словами. Наприклад, учень може знайти картинку котика і сказати: «This is a cat. The cat is white». Це завдання заохочує учнів знаходити нові слова та вчитися говорити про них;

– третє завдання – практичне. Учні мають скласти короткі речення про те, що вони люблять або не люблять, використовуючи конструкції «I like…» та «I don't like…». Наприклад: «I like apples. I don't like bananas.» Це завдання допомагає їм використовувати вивчені слова у простих реченнях та висловлювати свої думки;

– четверте завдання – творче. Учням пропонується намалювати свою «сім'ю мрії» або улюблених тварин та коротко описати їх, використовуючи англійські слова. Наприклад, вони можуть намалювати свою сім'ю і сказати: «This is my family. This is my mother, this is my father, and this is me».

Для оцінки пізнавального інтересу до англійької мови серед учнів було розроблено систему із картками-завданнями для кожного предмета, вкладеними в конверти з відповідними назвами: «ЯДС», «Математика», «Літературне читання», «Українська мова», «Географія». Інструкції для учнів були наступні: «Ви можете обрати будь-який із запропонованих конвертів і виконати одне чи кілька завдань на свій розсуд. Завершити роботу можна в будь-який момент. Завдання не будуть оцінюватися. Після виконання завдання ви маєте можливість обрати конверт з іншим предметом, якщо бажаєте». Кожен учень міг обрати конверт із повного набору предметів, що надає свободу вибору та розвиває інтерес до різних тем.

Залежно від вибору конвертів і підходу до виконання завдань, учні були розподілені на чотири рівні пізнавального інтересу до англійської мови:

– високий рівень. Учні обирали конверт «англійська мова» під час першої

або другої спроби й активно включалися в роботу, виконуючи всі завдання з творчим підходом та зацікавленістю. Вони проявляли інтерес до пошуку відповідей і прагнули завершити всі завдання, показуючи високий рівень зацікавленості;

– достатній рівень. Учні обирали конверт «англійська мова» при першій або другій спробі з бажанням працювати над завданнями. Вони виконували більшу частину завдань (зазвичай три з чотирьох), демонструючи інтерес до предмета та проявляючи зусилля, щоб розв’язати завдання різної складності. Проте вони могли уникати творчих або найскладніших завдань, зосереджуючись більше на практичних і репродуктивних завданнях, які вимагали менше креативності. Такий рівень свідчить про стабільний інтерес до англійської мови та готовність учнів до подальшого розвитку, хоча для повного розкриття потенціалу їм може знадобитися додаткова підтримка або мотивація з боку вчителя;

– середній рівень. Учні обирали конверт «англійська мова» під час першої або другої спроби з певною впевненістю, однак обмежувалися виконанням двох або трьох завдань, не прагнучи завершити весь набір. Це свідчило про певний інтерес до предмета, але без бажання поглиблюватися у всі аспекти теми;

– низький рівень. Учні не обирали конверт з написом «англійська мова» ані після першої, ані після другої спроби, або робили це випадково, без особливої зацікавленості. Вони виконували тільки перше завдання, яке вимагало мінімальних інтелектуальних зусиль, і не проявляли бажання працювати над складнішими завданнями.

У таблиці 2.3 представлено рівні сформованості пізнавального інтересу до предмета «англійська мова».

Таблиця 2.3

Рівні сформованості пізнавального інтересу до предмета «англійська мова» за мотиваційним критерієм, %

Рівні	ЕГ	КГ
Високий	-	6,6

Продовження таблиці 2.3

Достатній	13,3	13,3
Середній	46,7	40,0
Низький	40,0	40,0

У контрольній групі 6,6% учнів демонструють високий рівень пізнавального інтересу, тоді як в експериментальній групі немає учнів із таким рівнем. Це свідчить про те, що у контрольній групі є учні, які показують вищу мотивацію та інтерес до вивчення англійської мови, порівняно з експериментальною групою. В обох групах (ЕГ і КГ) достатній рівень пізнавального інтересу до англійської мови продемонстрували 13,3% учнів. В експериментальній групі середній рівень мають 46,7% досліджуваних, а в контрольній – 40%. Це вказує на те, що майже половина учнів у кожній групі проявляє певний інтерес до предмета, але, можливо, недостатньо активна у виконанні завдань, які вимагають креативності чи складних інтелектуальних зусиль. 40% учнів у кожній групі продемонстрували низький рівень інтересу до англійської мови. Це означає, що значна частина учнів не проявляє зацікавлення у вивченні предмета і, ймовірно, потребує додаткової мотивації чи зміни методів викладання для стимулювання інтересу. Більш наочно результати представлено на рисунку 2.1.

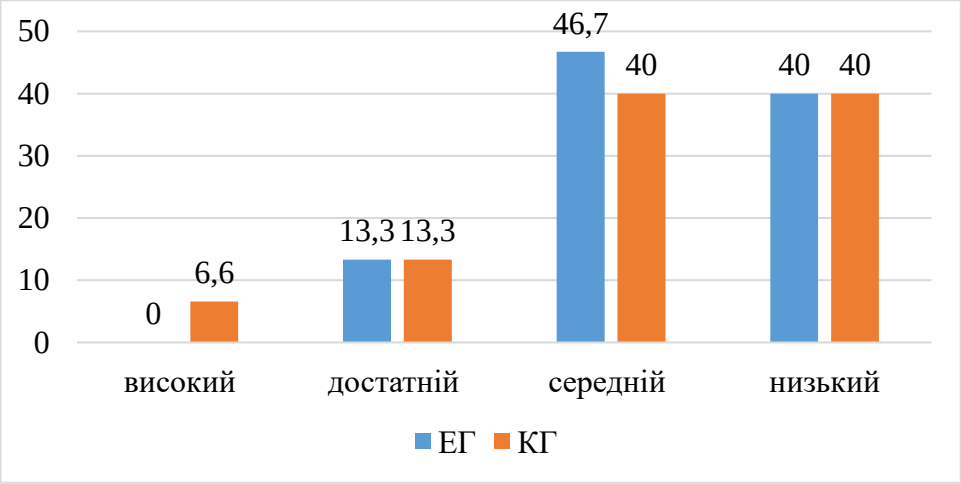


Рисунок 2.1. Рівні сформованості пізнавального інтересу до предмета «англійська мова» за мотиваційним критерієм, %

Для діагностики когнітивного критерію пізнавального інтересу до вивчення англійської мови у третьокласників було використано завдання, які перевіряють їхню здатність ставити запитання, аналізувати матеріал, виявляти інтерес до нових знань та розвивати активність у мисленні та мовленні.

1. Вправа «Постав питання».

Завдання: учням показують картинку, на якій зображено сімейну сцену, шкільний клас або іншу знайому тему. Після перегляду картинки учні мають скласти якомога більше запитань англійською мовою, пов'язаних із зображенням (наприклад, «What is this?», «Where is the cat?», «Who is this?»). Вчитель допомагає у формулюванні запитань, якщо потрібно.

Мета: перевірити, чи прагнуть учні дізнатися більше про тему, чи задають запитання, що поглиблюють розуміння матеріалу.

2. Вправа «Відповідай і доповни».

Завдання: учитель ставить учням прості запитання англійською, наприклад, «What do you like to eat?», «What is your favorite color?», «Where do you live?». Після кожної відповіді учень повинен доповнити відповідь якимось додатковим описом або інформацією (наприклад, «I like apples because they are sweet»).

Мета: перевірити здатність учнів формулювати і розширювати свої відповіді, демонструючи інтерес до розмови і глибше розуміння теми.

3. Вправа «Закінчи речення».

Завдання: учням дають початок речення, а вони мають його закінчити, додаючи більше деталей. Наприклад:

«I like English because…»

«My favorite animal is a cat because…»

«When I go to school, I like to…»

Мета: затність учнів до логічного доповнення речень свідчить про їхнє вміння висловлювати свої думки та зацікавленість у темі.

4. Завдання «Знайди і опиши».

Завдання: учні отримують завдання знайти в класі будь-який предмет, про

який вони знають слово англійською (наприклад, book, pen, chair), і розповісти про нього одним-двома реченнями: «This is a book. It is big and blue».

Мета: визначити уміння учнів описувати об’єкти, демонструючи знання лексики і зацікавленість у використанні англійської мови в реальному житті.

Для оцінювання рівня когнітивного критерію пізнавального інтересу учнів до вивчення англійської мови за допомогою розроблених завдань було використати такі критерії:

– високий рівень. Учень активно та самостійно ставить уточнюючі запитання і намагається глибше зрозуміти завдання. Розширює свої відповіді додатковою інформацією або логічними деталями, не обмежуючись мінімальним обсягом. Виконує завдання з інтересом, проявляє ініціативу і прагне виконати всі завдання. Вільно та творчо використовує англійську мову для опису і відповіді на питання, демонструючи впевненість та інтерес до мови;

– достатній рівень. Учень ставить запитання або відповідає на них без особливих труднощів, але його допитливість обмежується виконанням завдання без додаткових зусиль. Відповідає на запитання в межах завдання, без надмірного розширення або деталей, але робить це логічно і послідовно. Виконує більшість завдань і демонструє інтерес до них, хоча може уникати найскладніших або творчих завдань. Використовує англійську мову для виконання завдань, проте інколи потребує допомоги вчителя або підказок для формулювання повних речень чи опису.

– середній рівень. Учень ставить запитання або відповідає на них лише за проханням вчителя, інтерес до деталей мінімальний. Відповіді часто короткі, обмежуються простими реченнями або словами, без додаткових пояснень або аргументації. Виконує частину завдань, але не виявляє особливого інтересу, потребує мотивації з боку вчителя. Використовує англійську мову на базовому рівні, може складати прості речення, але уникає складних мовних конструкцій, потребує допомоги для завершення речень або формулювання думок.

– низький рівень. Учень не ставить запитань і не проявляє інтересу до додаткової інформації, відповідає на запитання лише у разі прямого звернення

вчителя. Відповіді часто односкладові або дуже короткі, без деталей і пояснень. Виконує тільки найпростіші завдання або уникає їх виконання взагалі, не проявляючи зацікавленості. Має труднощі у використанні англійської мови навіть на базовому рівні, уникає говоріння, інколи не виконує завдання, пов'язані з мовленням.

У таблиці 2.4 представлено рівні сформованості пізнавальної активності молодших школярів до предмета «англійська мова» за когнітивним критерієм.

Таблиця 2.4

Рівні сформованості пізнавальної активності молодших школярів до предмета «англійська мова» за когнітивним критерієм, %

Рівні	ЕГ	КГ
Високий	-	-
Достатній	13,3	13,3
Середній	46,7	46,7
Низький	40,0	40,0

В обох групах (ЕГ і КГ) відсутні учні, які б досягли високого рівня пізнавальної активності за когнітивним критерієм. Це свідчить про те, що ні в експериментальній, ні в контрольній групі немає учнів, які б проявляли особливий інтерес до аналізу, творчих завдань або глибокого розуміння матеріалу англійської мови. Лише 13,3% учнів в обох групах мають достатній рівень когнітивної пізнавальної активності. Найбільша частка учнів як в експериментальній групі, так і в контрольній групі має середній рівень когнітивної пізнавальної активності (46,7%). Це означає, що майже половина учнів проявляє помірний інтерес до англійської мови, виконуючи основні завдання, але не прагне до глибшого аналізу або самостійного пошуку інформації. 40% учнів у кожній групі продемонстрували низький рівень пізнавальної активності за когнітивним критерієм. Це значна частка, яка вказує на те, що багато учнів не проявляють інтересу до виконання завдань, потребують постійної мотивації та не прагнуть до самостійної активності в навчанні. Більш

наочно результати представлено на рисунку 2.2.

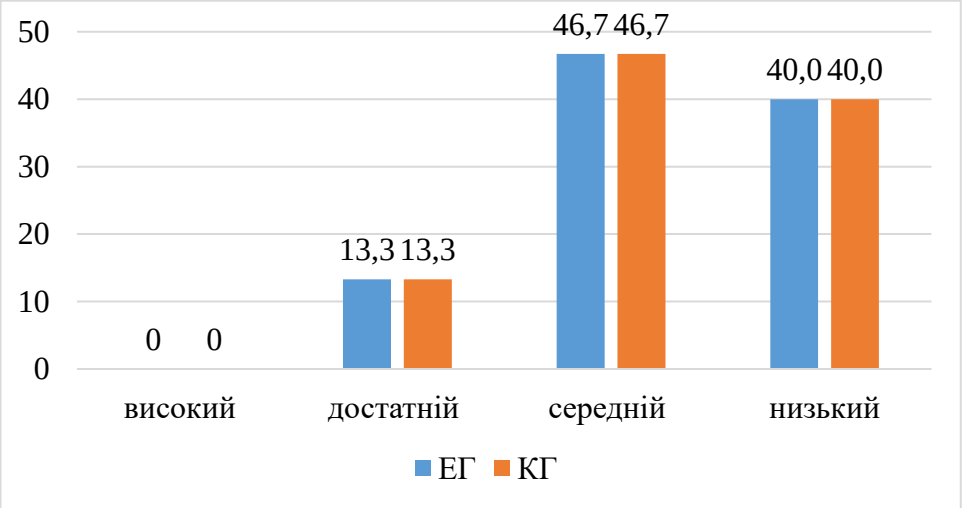


Рисунок 2.2. Рівні сформованості пізнавальної активності молодших школярів до предмета «англійська мова» за когнітивним критерієм, %

Для діагностики діяльнісного критерію пізнавального інтересу до вивчення англійської мови було використано завдання, які перевіряють їхню здатність до самостійної роботи, організації власної діяльності, застосування знань у практичних ситуаціях.

1. Завдання «Моя кімната».

Опис завдання: учням пропонується намалювати план своєї кімнати і підписати основні предмети англійською мовою (наприклад, bed, table, chair, window). Після цього вони мають представити свій малюнок класу, використовуючи прості речення: «This is my bed. It is near the window».

Мета: оцінити, наскільки учні здатні самостійно організувати свою роботу, застосувати вивчену лексику на практиці та проявити інтерес до використання мови для опису свого оточення.

2. Завдання «Склади діалог».

Опис завдання: учням пропонували скласти простий діалог із товаришем на тему «У магазині» або «Знайомство». Наприклад, діалог у магазині може включати фрази на кшталт: «Hello! I want an apple, please». – «!Here you are». – «Thank you!».

Мета: перевірити здатність учнів до практичного застосування мовних

знань, вміння організувати коротку розмову та самостійно скласти діалог на задану тему.

3. Гра «Картки з тваринами».

Опис завдання: учні отримують картки із зображеннями тварин (cat, dog, elephant, bird тощо). Вони мають по черзі витягати картку, називати тварину та описувати її короткими реченнями англійською мовою (наприклад, «This is a cat. It is small and cute.»).

Мета: оцінити здатність учнів до відтворення вивчених слів, уміння описувати об’єкти та інтерес до активного використання мови.

4. Інтерактивне завдання «Знайди та скажи».

Опис завдання: учні отримують завдання знайти в класі певний предмет, який вони знають англійською (наприклад, book, desk, pen), і описати його коротко, використовуючи англійську мову: «This is a book. It is blue and big».

Мета: оцінити, наскільки учні здатні орієнтуватися в довкіллі, застосовувати мову для опису предметів у реальному житті та працювати самостійно.

Ці завдання допомогли оцінити діяльнісний пізнавальний інтерес до вивчення англійської мови серед учнів, їхню готовність до самостійної роботи, організованість, здатність використовувати вивчену лексику у практичних ситуаціях і творчий підхід до використання мови.

Для оцінювання діяльнісного критерію пізнавального інтересу до вивчення англійської мови було використано такі критерії оцінювання за чотирма рівнями:

– високий рівень. Учень працює повністю самостійно, проявляє ініціативу у виконанні завдання, пропонує власні ідеї та креативні рішення. Добре організовує свою діяльність, виконує завдання без нагадування, дотримується всіх інструкцій і чітко слідує плану. Використовує вивчену лексику та граматичні структури, легко складає прості речення англійською мовою і створює зв’язні висловлювання;

– достатній рівень. Учень здебільшого працює самостійно, однак іноді потребує підказок або додаткового спрямування від учителя. Виконує завдання

в основному без нагадування, дотримується інструкцій, але може потребувати незначної допомоги для організації своєї діяльності. Використовує вивчену лексику та граматичні структури з мінімальними помилками, складає прості речення і висловлювання, але іноді потребує допомоги;

– середній рівень. Учень виконує завдання зі значною підтримкою та підказками з боку вчителя, не проявляє ініціативи та працює лише в межах запропонованих інструкцій. Потребує нагадувань і додаткового контролю для виконання завдання, іноді відволікається і потребує допомоги для завершення роботи. Використовує англійську мову на базовому рівні, складає короткі речення, але з помилками або труднощами у формулюванні, обмежується основними словами і фразами;

– низький рівень. Учень не може виконати завдання самостійно, потребує постійної допомоги вчителя або однокласників, не проявляє ініціативи. Учень не може організувати свою роботу, постійно відволікається, не завершує завдання або виконує його лише частково. Має значні труднощі у використанні англійської мови навіть на базовому рівні, обмежується окремими словами, часто не може скласти навіть просте речення.

Ці критерії допомогли об’єктивно оцінити діяльнісний рівень пізнавального інтересу учнів до англійської мови, враховуючи їхню самостійність, організованість, практичне застосування знань.

У табл. 2.5 представлено рівні сформованості пізнавальної активності молодших школярів до предмета «англійська мова» за діяльнісним критерієм.

Таблиця 2.5

Рівні сформованості пізнавальної активності молодших школярів до предмета «англійська мова» за діяльнісним критерієм, %

Рівні	ЕГ	КГ
Високий	-	-
Достатній	13,3	13,3
Середній	40,0	46,7
Низький	46,7	40,0

В обох групах (ЕГ і КГ) не було виявлено учнів, які б досягли високого рівня діяльнісної активності. У кожній з груп 13,3% учнів мають достатній рівень діяльнісної активності. Це свідчить про те, що лише незначна частка учнів у кожній групі здатна самостійно виконувати завдання, дотримуючись інструкцій і демонструючи помірний інтерес до активного використання англійської мови. У контрольній групі 46,7% учнів мають середній рівень діяльнісної активності, тоді як в експериментальній групі цей показник становить 40%. Це означає, що в обох групах приблизно половина учнів демонструє середній рівень зацікавленості й активності, працюючи з англійською мовою на базовому рівні, але з потребою в додатковій підтримці та без значного прояву ініціативи. У експериментальній групі низький рівень пізнавальної активності за діяльнісним критерієм мають 46,7% учнів, тоді як у контрольній групі – 40%. Це свідчить про те, що в експериментальній групі більше учнів демонструють низьку зацікавленість і мінімальну активність у виконанні завдань. Вони потребують постійної допомоги та нагадувань і не проявляють самостійності у навчанні англійської мови. Більш наочно результати представлено на рисунку 2.3.

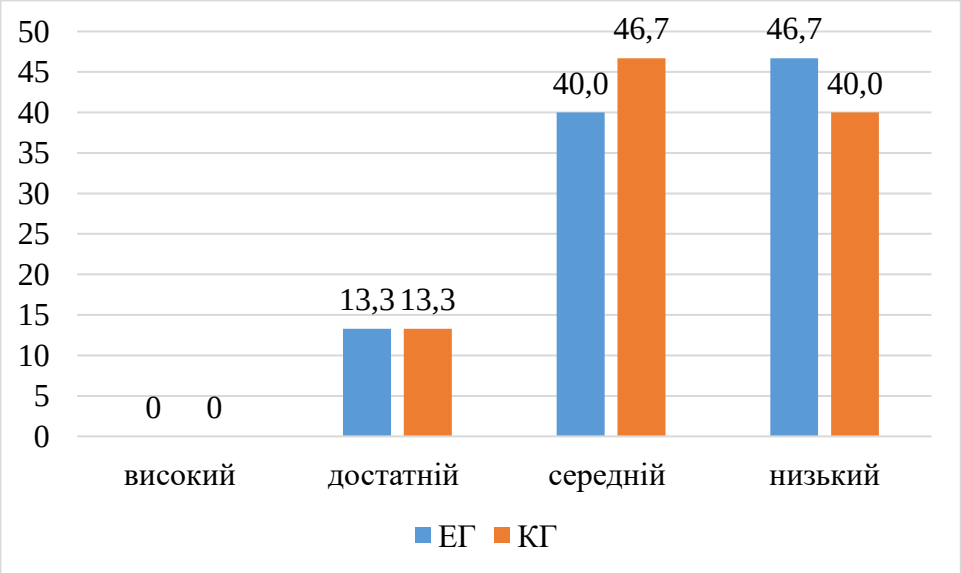


Рисунок 2.3. Рівні сформованості пізнавальної активності молодших школярів до предмета «англійська мова» за діяльнісним критерієм, %

На основі проведеного дослідження було визначено загальний рівень

сформованості пізнавальної активності молодших школярів (рис. 2.4).

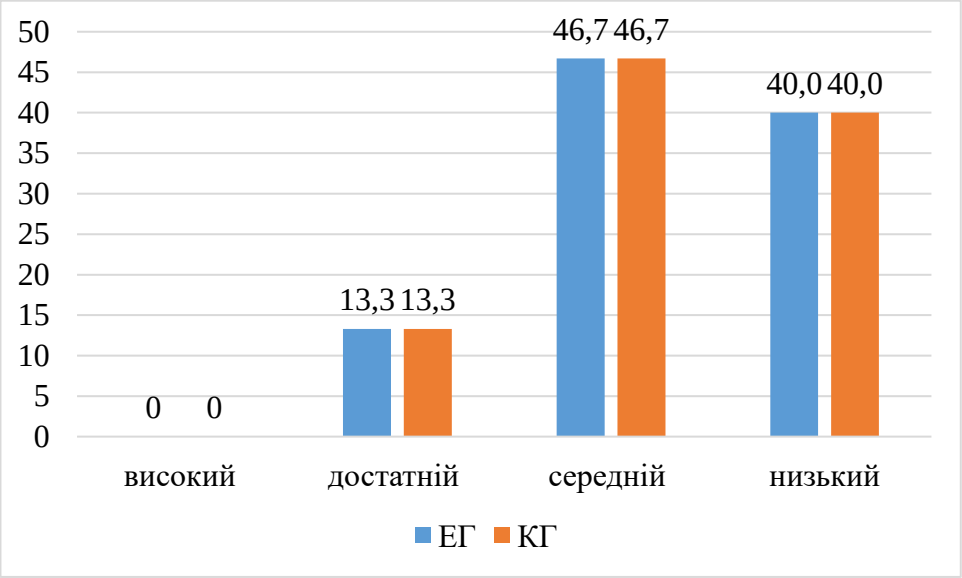


Рисунок 2.4. Рівні сформованості пізнавальної активності молодших школярів до предмета «англійська мова»

У жодній з груп (ЕГ і КГ) немає учнів із високим рівнем пізнавальної активності до англійської мови. В обох групах достатній рівень пізнавальної активності до англійської мови демонструють лише 13,3% учнів. Більшість учнів у кожній з груп (46,7%) має середній рівень пізнавальної активності. У обох групах 40% учнів мають низький рівень пізнавальної активності. Ці результати підкреслюють потребу у вдосконаленні методик викладання англійської мови та впровадженні додаткових стимулів, які б сприяли формуванню пізнавального інтересу учнів, підвищенню їхньої активності до навчального процесу.

2.2. Педагогічні умови розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій

За підсумками констатувального етапу дослідження виявлено потребу в організації наступного етапу – формувального експерименту. Це обумовлено тим, що результати показали недостатній рівень розвитку пізнавальної

активності молодших школярів на уроках англійської мови, що проявляється у низькому рівні зацікавленості учнів, слабкій мотивації до вивчення предмета, обмеженій ініціативності та пасивності у виконанні завдань.

Низький рівень пізнавальної активності школярів свідчить про необхідність упровадження педагогічних заходів, спрямованих на підвищення інтересу до англійської мови, розвиток навичок самостійного опанування знань та стимулювання активної участі в навчальному процесі.

Формувальний етап експерименту передбачає визначення та впровадження спеціально розроблених педагогічних умов з розвитку пізнавальної активності молодших школярів за допомогою сучасних інформаційно-цифрових технологій.

Для досягнення поставленої мети необхідно розв’язати наступні завдання:

- визначити педагогічні умови, які сприятимуть розвитку пізнавальної активності молодших школярів за допомогою сучасних інформаційно-цифрових технологій;

- реалізувати систему педагогічних умов, які сприятимуть розвитку пізнавальної активності молодших школярів за допомогою сучасних інформаційно-цифрових технологій.

На нашу думку, для розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій необхідно реалізувати такі педагогічні умови:

1) урахування вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів під час вивчення англійської мови;

2) інтерактивне цифрове навчальне середовище;

3) гейміфікація навчального процесу;

4) формування комунікативних навичок за допомогою онлайн-взаємодії;

5) рефлексія та самоконтроль.

Розглянемо детальніше кожну педагогічну умову для розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій.

Перша педагогічна умова – урахування вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів під час вивчення англійської мови. Вона є однією з ключових педагогічних умов, яка забезпечує ефективний розвиток пізнавальної активності учнів. Урахування цих особливостей сприяє адаптації навчального процесу до рівня розвитку учнів, їхнього психоемоційного стану, інтересів та здібностей, що, своєю чергою, позитивно впливає на їхню мотивацію до вивчення англійської мови. Розглянемо детальніше, що саме включає ця педагогічна умова.

У початкових класах у дітей ще не сформовані стійкі навички тривалого концентрованого навчання. Діти молодшого шкільного віку легко відволікаються, тому матеріал має бути поданий у вигляді коротких, чітко структурованих завдань, які не перевантажують дітей і дозволяють переключатися між різними видами діяльності. Діти краще сприймають інформацію через зображення, ігрові елементи, історії з яскравими персонажами та інші візуальні засоби. Використання в навчанні мультимедійних матеріалів (відео, анімації, ілюстрації) допомагає забезпечити краще сприймання та засвоєння матеріалу.

Молодші школярі чутливі до емоційних переживань, тому викладання англійської мови має включати позитивне підкріплення, заохочення, індивідуальну похвалу та створення доброзичливої атмосфери на уроці, що допомагає дітям почуватися впевнено.

Завдання повинні враховувати різний рівень підготовки учнів. Це може включати як прості завдання для дітей, які тільки починають опановувати нову лексику чи граматичні конструкції, так і складніші завдання для учнів з вищим рівнем знань. Диференціація завдань дає змогу кожному учню працювати у своєму темпі, відчувати прогрес і досягати успіхів. Деякі діти краще сприймають інформацію на слух (аудіали), інші через зорові образи (візуали), а ще інші через рух (кінестетики). Навчальні матеріали повинні враховувати ці особливості: аудіальні вправи, візуальні матеріали, а також рухливі ігри та інтерактивні завдання.

Молодші школярі дуже чутливі до підтримки з боку вчителя, тому важливо хвалити їх за досягнення, підтримувати позитивне ставлення до навчання та сприяти формуванню впевненості в собі. Учні, які відчувають підтримку, частіше проявляють інтерес до навчання та беруть активну участь у завданнях.

Використання системи заохочень, таких як «зірочки», «наклейки» або «сертифікати досягнень», мотивує дітей до активної участі у навчанні. Індивідуальне визнання досягнень допомагає підвищити самооцінку та сприяє розвитку інтересу до подальшого навчання. Надання можливості кожному учню демонструвати свої успіхи, наприклад, презентувати свої роботи перед класом або батьками, стимулює інтерес до навчання та сприяє формуванню позитивного ставлення до вивчення англійської мови.

Отже, урахування вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів під час вивчення англійської мови дає змогу створити навчальний процес, який відповідає їхнім потребам, інтересам та рівню розвитку, що є важливим для формування пізнавальної активності та стійкого інтересу до вивчення іноземної мови.

Друга педагогічна умова – інтерактивне цифрове навчальне середовище. Це середовище дозволяє дітям залучатися до процесу навчання через використання інноваційних цифрових технологій, таких як освітні платформи, інтерактивні дошки, навчальні програми, мобільні додатки. Такий підхід робить процес вивчення англійської мови цікавим, інтерактивним та ефективним. Розглянемо детально складові інтерактивного навчального середовища, якими ми стимулювали інтерес учнів і сприяли їх активному залученню до навчання.

У межах реалізації цієї умови було використано платформу Just Class. Ця платформа надає можливість інтегрувати різноманітні цифрові ресурси, що дозволяють зробити навчальний процес більш інтерактивним і цікавим для молодших школярів. Використання Just Class сприяє розвитку пізнавальної активності учнів на уроках англійської мови через інтерактивні завдання, ігрові елементи та індивідуальний підхід до кожного учня.

Ця платформа надає можливість інтегрувати різноманітні цифрові ресурси,

що дозволяють зробити навчальний процес більш інтерактивним і цікавим для молодших школярів. Використання Just Class сприяє розвитку пізнавальної активності учнів на уроках англійської мови через інтерактивні завдання, ігрові елементи та індивідуальний підхід до кожного учня.

Платформа дозволяє створювати різні типи завдань, такі як читання з розумінням, тестові завдання, завдання на вибір правильної відповіді, заповнення пропусків тощо. Це допомагає учням відпрацьовувати різні мовні навички – читання, аудіювання, граматику та лексику. Завдання можуть бути адаптовані до рівня кожного учня, що сприяє індивідуалізації навчання.

На платформі можна додавати текст, зображення, відео та аудіо до завдань, що робить матеріал цікавим і наочним для учнів. Наприклад, можна включати аудіо записи для тренування навичок аудіювання або відео з автентичними носіями мови для ознайомлення з правильною вимовою. Just Class дозволяє створювати тести та вікторини у форматі «True/False», «Multiple Choice» тощо, що підтримує елемент гейміфікації. Це підвищує мотивацію учнів і стимулює їхню активну участь у навчальному процесі. Миттєвий зворотний зв’язок під час виконання тестів дає змогу учням відразу дізнатися правильні відповіді, що сприяє кращому запам’ятовуванню матеріалу.

На рисунку 2.5 представлено зразок завдання, що складається з тексту для читання та тестових запитань на перевірку розуміння прочитаного матеріалу.

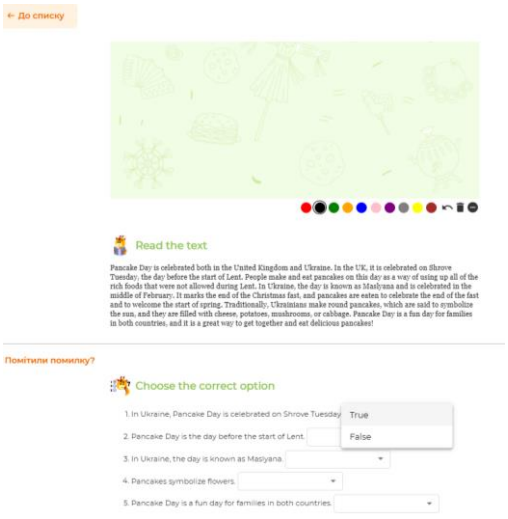


Рисунок 2.5. Зразок завдання, що складається з тексту для читання та тестових запитань на перевірку розуміння прочитаного матеріалу

Учням пропонується прочитати текст про святкування Дня млинців (Pancake Day) у Великій Британії та Україні. У тексті описано традиції святкування цього дня в обох країнах, зазначено, що у Великій Британії його відзначають напередодні Великого посту, а в Україні цей день відомий як Масляна та святкується в середині лютого. У тексті розповідається про традиції приготування млинців і про те, що свято символізує прихід весни.

Після прочитання тексту учням пропонується обрати правильні варіанти відповідей на запитання, пов'язані з прочитаним. Кожне запитання має формат «True/False» або варіанти вибору, де потрібно обрати правильну відповідь зі списку.

Завдання на рисунку 2.6 складається з читання діалогу та вибору правильних відповідей на основі прочитаного.

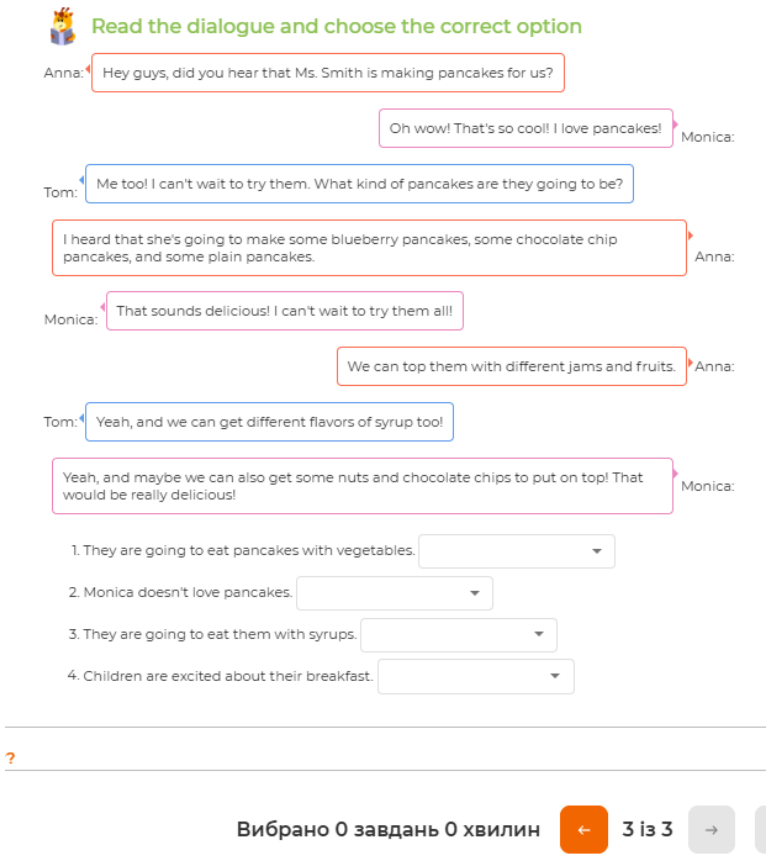


Рисунок 2.6. Зразок завдання з читання діалогу та вибору правильних відповідей на основі прочитаного

Учням пропонується прочитати діалог між персонажами (Anna, Tom,

Monica), які обговорюють тему приготування млинців на уроку. У діалозі згадується, що вчителька, місіс Сміт, готує різні види млинців для учнів. Персонажі висловлюють своє захоплення та обговорюють, які млинці будуть готуватися, а також ідеї для начинок і топінгів, таких як сиропи, джеми, горіхи та шоколадні крихти.

Після прочитання діалогу учням пропонується відповісти на кілька запитань, щоб перевірити їхнє розуміння тексту. Запитання мають формат вибору правильної відповіді з кількох варіантів:

Перше запитання стосується інгредієнтів: «Вони збираються їсти млинці з овочами» (варіанти: True/False). Це завдання спрямоване на розвиток навичок читання з розумінням, перевірку уважності та вміння працювати з діалогічним текстом. Завдання також знайомить учнів із культурою англомовних країн через тему млинців, що робить навчання цікавим та інтерактивним.

Завдання, представлене на рис. 2.7, полягає в тому, щоб учні зіставили речення з відповідними зображеннями, які відображають погодні умови.

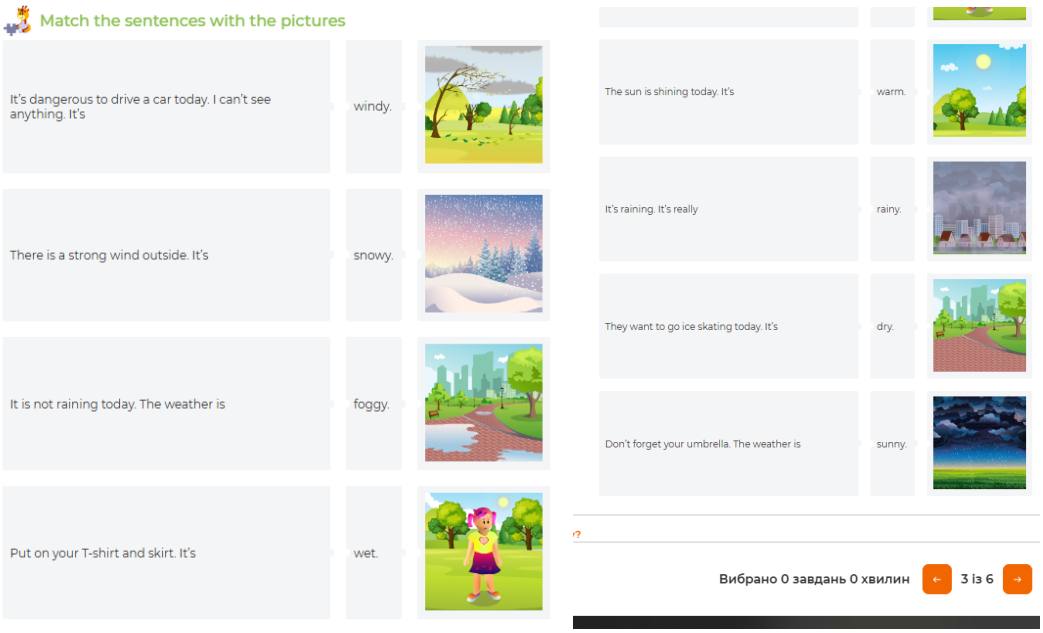


Рисунок 2.7. Зразок завдання з визначення погодних умов

Учням надано кілька речень, що описують різні погодні умови, наприклад: «It’s dangerous to drive a car today. I can’t see anything. It’s…», «The sun is shining today. It’s…», «There is a strong wind outside. It’s…». Учням потрібно вибрати

правильний варіант опису погоди для кожного речення, обираючи відповідне слово (наприклад, windy, snowy, foggy, warm, rainy) з випадаючого меню або шляхом перетягування. Біля кожного речення є зображення, яке ілюструє певний тип погоди, наприклад, вітряну, сонячну, туманну або дощову. Учням потрібно співвіднести опис погоди із відповідним зображенням.

Мета – завдання спрямоване на розвиток лексичних навичок, пов’язаних із погодними умовами, а також на вдосконалення навичок читання та розуміння описових речень. Виконуючи завдання, учні вчаться ідентифікувати погодні явища та збагачують свій словниковий запас.

Завдання передбачає елемент інтерактивності, оскільки учні мають співвідносити текстову інформацію з візуальним зображенням. Це допомагає підвищити їхній інтерес до навчання та сприяє кращому запам’ятовуванню лексики.

Платформа Just Class пропонує низку можливостей, які полегшують вивчення граматики для учнів. Учні можуть обирати правильний варіант з кількох запропонованих. Це зручно для тренування різних граматичних структур, наприклад, вибір між часами, формами дієслів або особливостями синтаксису. Також учні мають вставити правильну граматичну форму в речення. Такий тип завдань ефективний для закріплення певних граматичних конструкцій, наприклад, часів дієслів, артиклів, прийменників або займенників. Платформа дозволяє створювати завдання, де учні повинні знайти та виправити граматичні помилки у реченнях. Це завдання допомагає розвивати уважність і краще засвоїти правильне використання граматичних конструкцій.

На рис. 2.8 представлено зразок завдання на закріплення Past Simple. Це граматична вправа, де учням потрібно обрати правильну граматичну форму дієслова для завершення речення. Завдання спрямоване на відпрацювання вживання минулого часу (Past Simple) в англійській мові.

Учням пропонується кілька речень, у кожному з яких є пропуск. Поруч з кожним реченням є випадаюче меню, з якого потрібно обрати правильну форму дієслова для заповнення пропуску.

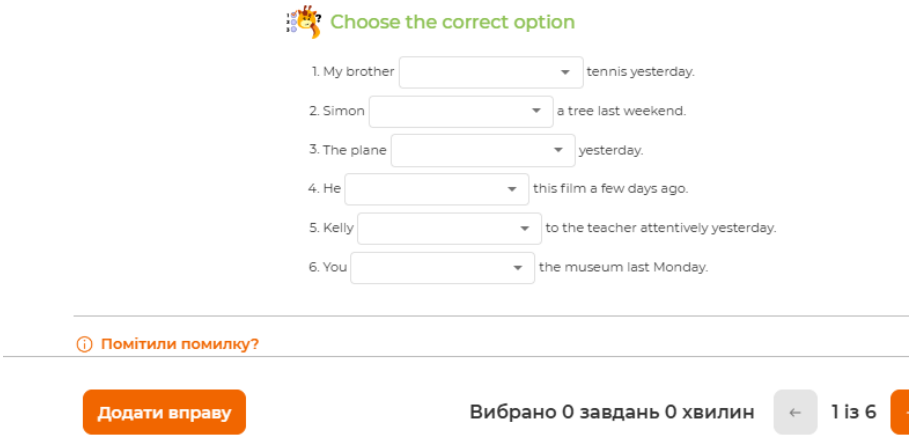


Рисунок 2.8. Зразок граматичної вправи на закріплення Past Simple на платформі Just Class

Мета завдання – завдання спрямоване на практику використання минулого часу та правильне застосування дієслівних форм. Це допомагає учням закріпити навички вживання Past Simple у контексті.

Інтерактивне навчальне середовище на основі цифрових ресурсів робить процес вивчення англійської мови захопливим і динамічним. Використання освітніх платформ підвищує мотивацію учнів, підтримує їхню пізнавальну активність, дозволяє враховувати індивідуальні особливості та рівень підготовки кожного учня. Завдяки інтерактивному середовищу учні отримують можливість практикувати англійську мову в різних формах, розвиваючи навички слухання, говоріння, читання та письма, що робить навчання ефективнішим і цікавим.

Третя педагогічна умова – гейміфікація навчального процесу. Гейміфікація навчального процесу є ефективним підходом для підвищення мотивації та інтересу учнів через інтеграцію елементів гри в освітній процес. Застосування таких елементів, як конкурси, вікторини та навчальні ігри, створює сприятливе навчальне середовище, де учні беруть активну участь у навчанні в невимушеній формі.

MozaBook – це інтерактивна освітня платформа, яка пропонує численні інструменти та ресурси для підтримання вивчення різних предметів, включаючи англійську мову в 3 класі. Вона робить процес навчання цікавим та захопливим

завдяки мультимедійним можливостям і інтерактивним завданням, що відповідають віковим особливостям молодших школярів. Платформа містить відео та аудіо файли, де носії мови озвучують тексти, що допомагає учням вчитися правильної вимови та інтонації. Відео-уроки та ролики англійською мовою знайомлять учнів з автентичним мовним середовищем, що є корисним для розвитку навичок аудіювання.

MozaBook має також розділ з навчальними іграми, де учні можуть вивчати нові слова, граматику та правила у формі гри. Наприклад, учні можуть виконувати вправи з картками слів, де потрібно знайти відповідні картинки або скласти правильне речення. Платформа пропонує різні завдання у формі кросвордів та вікторин, де учні можуть тренувати нові слова і граматичні конструкції. Це створює невимушену атмосферу навчання, яка підвищує інтерес до вивчення англійської мови.

На рис. 2.9 представлено зразок гри для вивчення кольорів англійською мовою на платформі MozaBook.

Мета гри – вивчення кольорів англійською мовою та закріплення нової лексики.

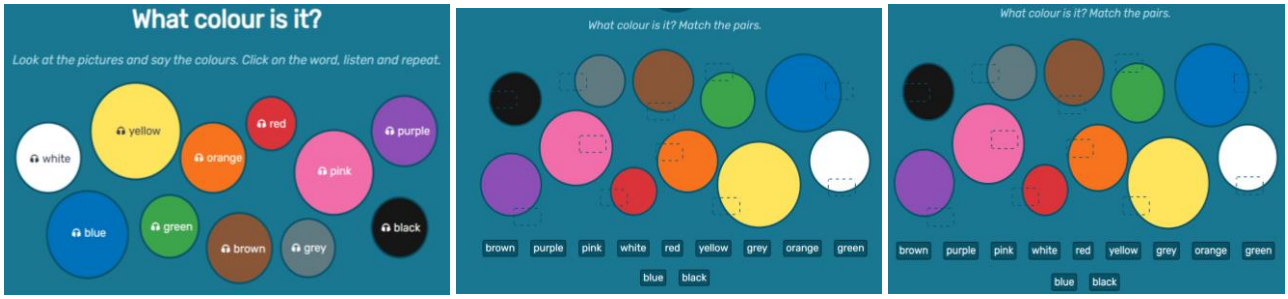


Рисунок 2.9. зразок гри для вивчення кольорів англійською мовою на платформі MozaBook

Учні бачать кольорові кола, кожне з яких підписано англійською мовою (наприклад, «white», «yellow», «red»). Коли вони натискають на слово, відтворюється вимова кольору. Це допомагає учням запам’ятати кольори та правильно вимовляти їх, що розвиває навички аудіювання та вимови.

Завдання на відповідність (Match the pairs). Учні повинні співвіднести

назви кольорів з відповідними кольоровими колами, перетягуючи слова до правильних місць. Ця вправа розвиває навички асоціації та візуального сприймання, допомагає учням краще запам’ятати, як виглядають різні кольори та їхні англійські назви.

Гра з асоціаціями (What colour is it?). У цій грі учні бачать зображення предметів або явищ, що асоціюються з певними кольорами (наприклад, лимони для жовтого, море для синього). Учням потрібно вибрати або співвіднести предмет з правильним кольором, наприклад: «blue – sea», «yellow – lemon». Це допомагає учням асоціювати кольори з предметами реального світу, що сприяє кращому запам’ятовуванню.

Четверта педагогічна умова – формування комунікативних навичок за допомогою онлайн-взаємодії.

Було створено умови для реальної практики англійської мови, де учні зможуть спілкуватися вільно, безпосередньо використовуючи англійську в контексті, що сприяє розвитку комунікативних навичок та мотивації до вивчення мови. Вчитель створив груповий чат у Viber, де будуть лише учні та вчитель. Група використовується виключно для спілкування англійською мовою. Учні можуть обговорювати прості теми, пов’язані з їхнім щоденним життям, шкільними завданнями, обговорювати події або ділитися цікавими фактами.

Щотижня вчитель пропонує нову тему для обговорення в чаті, наприклад: «My Favorite Hobby», «What I Did on the Weekend», «My Dream Vacation». Це допомагає учням практикувати нову лексику та граматичні конструкції.

Переваги онлайн-комунікації для розвитку англійської мови:

– реальна практика мови. Учні отримують можливість використовувати англійську в реальних ситуаціях, що наближує їх до природного мовного середовища;

– формування впевненості. Завдяки регулярним онлайн-зустрічам та спілкуванню у чатах учні починають відчувати себе впевненіше під час спілкування англійською мовою;

– підвищення мотивації. Використання сучасних технологій та можливість

спілкування в онлайн-форматі роблять процес навчання цікавим для учнів.

Рефлексія та самоконтроль є п’ятою педагогічною умовою з розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови.

З цією метою було реалізовано практику ведення «Щоденників успіху». Кожен учень створює власний «Щоденник успіху», де він записує свої досягнення, нові знання, складні теми або помилки, які він хоче виправити. Учні можуть вести цей щоденник у цифровому форматі – у Google Docs. Наприкінці кожного тижня учні записують, що нового вони вивчили, які труднощі виникли та над чим вони хотіли б попрацювати далі. Вони також можуть ставити цілі на наступний тиждень.

Учні оцінюють свої успіхи за тиждень за шкалою (наприклад, від 1 до 5), відзначаючи, як добре вони опанували нові знання або виконали завдання. Це допомагає розвивати навички самоконтролю та аналізу власних досягнень. Раз на місяць учні аналізують свої записи в щоденнику, відзначають свої найбільші успіхи та труднощі, з якими зіткнулися. Це дозволяє їм усвідомити свої сильні сторони та аспекти, що потребують покращення. Після аналізу учні можуть планувати нові цілі та завдання для наступного місяця. Наприклад, якщо учень виявив, що йому важко запам’ятовувати нові слова, він може поставити собі за мету вивчати певну кількість нових слів щотижня.

Щоденник допомагає учням усвідомити, що їхній прогрес залежить від їхніх зусиль і регулярної роботи над собою. Регулярне відстеження своїх успіхів стимулює учнів працювати над собою, адже вони бачать свої реальні досягнення і прогрес. Щоденник розвиває навички рефлексії, самооцінки та самоконтролю, що є корисними для подальшого навчання та життя в цілому.

Отже, педагогічні умови: урахування вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів під час вивчення англійської мови, інтерактивне цифрове навчальне середовище, гейміфікація навчального процесу, формування комунікативних навичок за допомогою онлайн-взаємодії, рефлексія та самоконтроль забезпечують комплексний підхід до розвитку пізнавальної активності учнів, підвищують їхню мотивацію та зацікавленість у вивченні

англійської мови, сприяють розвитку самостійності та критичного мислення за допомогою сучасних інформаційно-цифрових технологій.

2.3. Результати дослідно-експериментальної роботи

Для визначення ефективності проведеної роботи з розвитку пізнавальної активності молодших школярів було визначено необхідність проведення контрольного етапу дослідження. Цей етап є завершальним і має на меті оцінити зміни, які відбулися в рівнях пізнавальної активності учнів у результаті впроваджених педагогічних умов.

Мета контрольного етапу дослідження – проведення повторної діагностики та визначення ефективності проведеної роботи з розвитку пізнавальної активності молодших школярів засобами інформаційно-цифрових технологій.

Для досягнення поставленої мети було визначено необхідність розв’язання таких завдань:

– проведення повторної діагностики з визначення рівня сформованості пізнавальної активності молодших школярів;

– аналіз результатів діагностики з визначення рівня сформованості пізнавальної активності молодших школярів;

– визначення динаміки рівнів сформованості пізнавальної активності молодших школярів.

Для проведення повторної діагностики було використано діагностичні завдання з констатувального етапу дослідження. Використання ідентичних діагностичних інструментів на різних етапах дослідження дозволяє об’єктивно оцінити зміни, що відбулися в рівнях пізнавальної активності учнів, та виявити ефективність проведених заходів.

У табл. 2.6 представлено динаміку рівнів сформованості пізнавальної активності до предмета «англійська мова» за мотиваційним критерієм.

Таблиця 2.6

Динаміка рівнів сформованості пізнавальної активності до предмета «англійська мова» за мотиваційним критерієм, %

Рівні	ЕГ ДО	ЕГ ПІСЛЯ	Динаміка	КГ ДО	КГ ПІСЛЯ	Динаміка
Високий	-	13,3	+13,3	6,6	6,6	-
Достатній	13,3	26,7	+13,4	13,3	13,3	-
Середній	46,7	33,3	-13,4	40,0	46,7	+6,7
Низький	40,0	26,7	-13,3	40,0	33,3	-6,7

В експериментальній групі відбулися значні позитивні зрушення у рівнях сформованості пізнавальної активності молодших школярів за мотиваційним критерієм: високий рівень зріс на 13,3%, достатній на 13,4%, середній рівень знизився на 13,4%, низький знизився на 13,4%. У контрольній групі відбулися незначні зміни. На рис. 2.10 наочно представлено динаміку змін в обох групах.

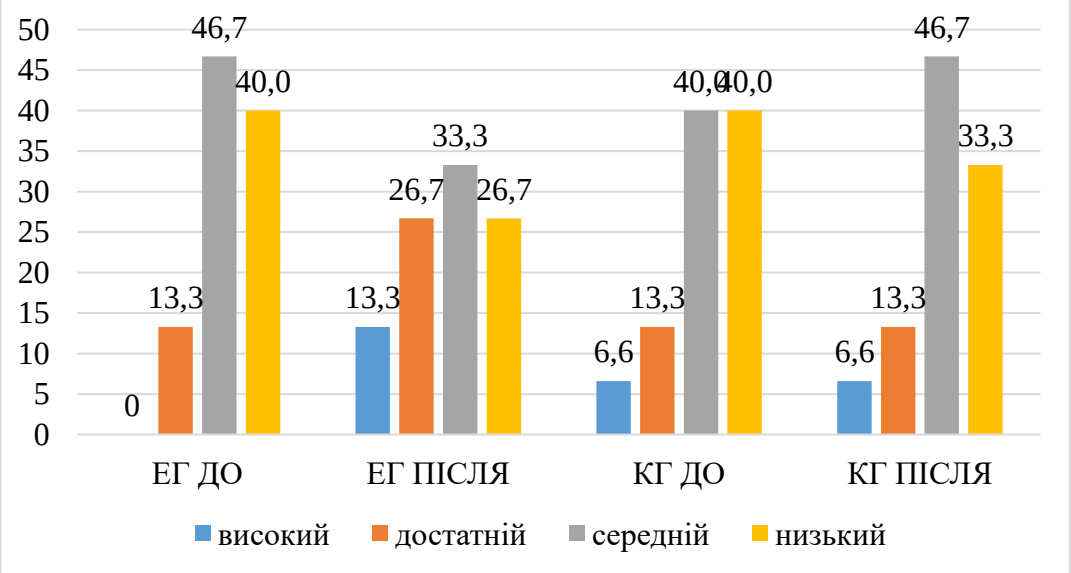


Рисунок 2.10. Динаміка рівнів сформованості пізнавальної активності до предмета «англійська мова» за мотиваційним критерієм, %

У таблиці 2.7 представлено динаміку рівнів сформованості пізнавальної активності молодших школярів до предмета «англійська мова» за когнітивним критерієм.

Таблиця 2.7

Динаміка рівнів сформованості пізнавальної активності молодших школярів до предмета «англійська мова» за когнітивним критерієм, %

Рівні	ЕГ ДО	ЕГ ПІСЛЯ	Динаміка	КГ ДО	КГ ПІСЛЯ	Динаміка
Високий	-	13,3	+13,3	-	-	-
Достатній	13,3	26,7	+13,4	13,3	13,3	-
Середній	46,7	33,3	-13,4	46,7	53,4	+6,7
Низький	40,0	26,7	-13,3	40,0	33,3	-6,7

В експериментальній групі відбулися значні позитивні зрушення у рівнях сформованості пізнавальної активності молодших школярів за когнітивним критерієм: високий рівень зріс на 13,3%, достатній на 13,4%, середній рівень знизився на 13,4%, низький знизився на 13,4%. У контрольній групі відбулися незначні зміни. На рисунку 2.11 наочно представлено динаміку змін в обох групах.

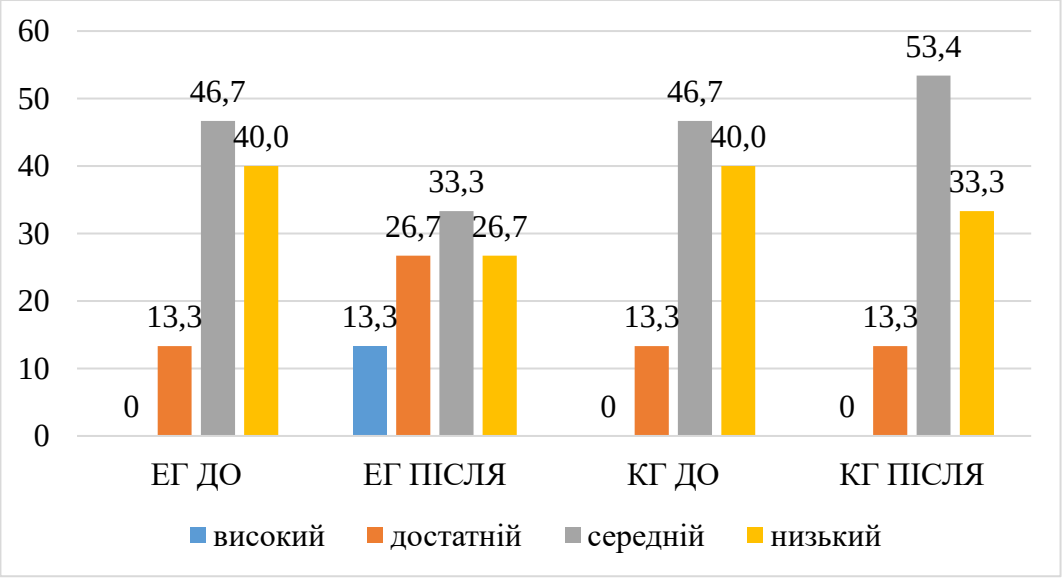


Рисунок 2.11 – Динаміка рівнів сформованості пізнавальної активності молодших школярів до предмета «англійська мова» за когнітивним критерієм, %

У таблиці 2.8 представлено динаміку рівнів сформованості пізнавальної

активності молодших школярів до предмета «англійська мова» за діяльнісним критерієм.

Таблиця 2.8

Динаміка рівнів сформованості пізнавальної активності молодших школярів до предмета «англійська мова» за діяльнісним критерієм, %

Рівні	ЕГ ДО	ЕГ ПІСЛЯ	Динаміка	КГ ДО	КГ ПІСЛЯ	Динаміка
Високий	-	13,3	+13,3	-	-	-
Достатній	13,3	26,7	+13,4	13,3	13,3	-
Середній	40,0	33,3	- 6,7	46,7	53,4	+ 6,7
Низький	46,7	26,7	-20,0	40,0	33,3	- 6,7

В експериментальній групі відбулися значні позитивні зрушення у рівнях сформованості пізнавальної активності молодших школярів за діяльнісним критерієм: високий рівень зріс на 13,3%, достатній на 13,4%, середній рівень знизився на 6,7%, низький знизився на 20%. У контрольній групі відбулися незначні зміни: середній рівень зріс на 6,7%. На рисунку 2.12 наочно представлено динаміку змін в обох групах.

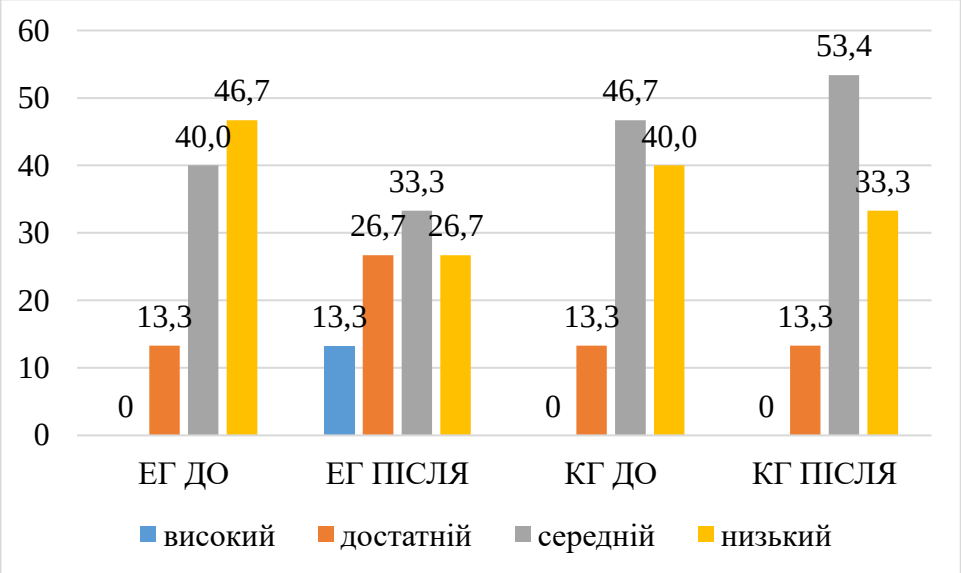


Рисунок 2.12. Динаміка рівнів сформованості пізнавальної активності молодших школярів до предмета «англійська мова» за діяльнісним критерієм, %

На основі проведеного дослідження було визначено загальну динаміку

рівнів сформованості пізнавальної активності молодших школярів (рис. 2.13).

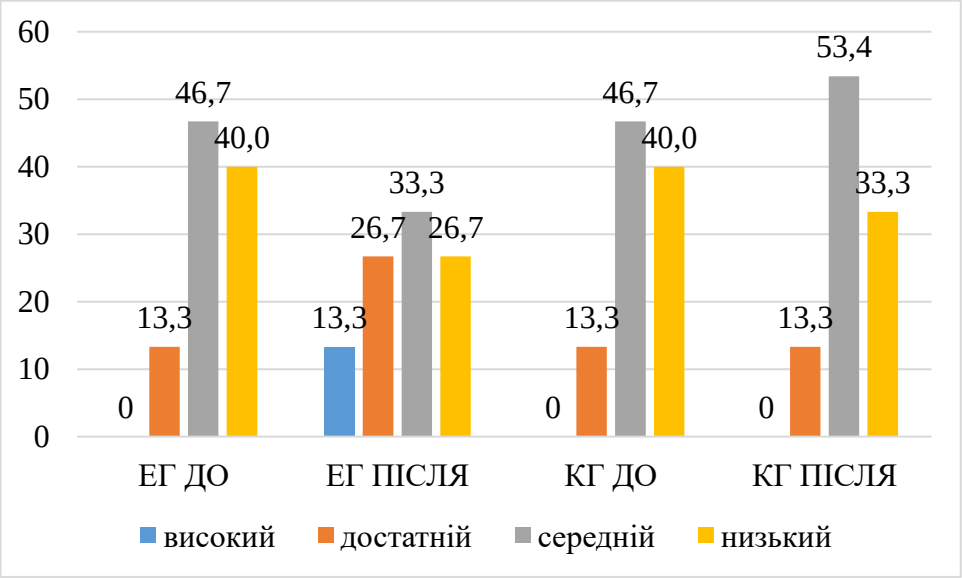


Рисунок 2.13. Динаміка рівнів сформованості пізнавальної активності молодших школярів, %

Як видно з рисунку 2.13, в експериментальній групі відбулися значні позитивні зрушення у рівнях сформованості пізнавальної активності молодших школярів: високий рівень зріс на 13,3%, достатній на 13,4%, середній рівень знизився на 13,4%, низький знизився на 13,4%. У контрольній групі відбулися незначні зміни: середній рівень зріс на 6,7%.

Отже, отримані результати підтверджують високу ефективність проведеної роботи в експериментальній групі, де впровадження нових педагогічних підходів і технологічних засобів сприяло суттєвому підвищенню рівня пізнавальної активності молодших школярів. Застосування інформаційно-цифрових технологій не лише підвищило мотивацію учнів до вивчення англійської мови, але й створило умови для активного залучення школярів до навчального процесу. Інтерактивні платформи, мультимедійні ресурси та інтеграція ігрових елементів зробили навчання цікавим, доступним і стимулюючим для дітей, сприяючи формуванню у них позитивного ставлення до навчання та бажання самостійно досліджувати нові теми.

Застосовані підходи підкреслюють важливість впровадження інформаційно-цифрових технологій у навчальний процес, оскільки вони

дозволяють значно підвищити якість освітнього середовища, роблячи його сучасним, динамічним та гнучким. Використання цифрових ресурсів і методик сприяє всебічному розвитку учнів, розвиваючи не лише їхні когнітивні здібності, але й комунікативні та рефлексивні навички, уміння працювати в команді та самостійно організовувати навчальну діяльність.

Отримані результати дослідження підкреслюють необхідність подальшого вивчення та впровадження інноваційних технологій у початковій школі, оскільки вони допомагають формувати у школярів навички, що є важливими для успішної адаптації у сучасному інформаційному суспільстві.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі теоретично обґрунтовано та експериментально досліджено особливості розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій.

Результати дослідження засвідчили досягнення мети, розв'язання поставлених завдань, що стало основою для формулювання наступних висновків.

1. На основі аналізу наукової літератури з проблеми дослідження встановлено, що пізнавальна активність – динамічний процес, що охоплює мотиваційні та процесуальні аспекти навчання. Вона передбачає активне прагнення учнів до самостійного пізнання, допитливість, систематичну роботу, а також здатність використовувати отримані знання на практиці. Пізнавальна активність є важливим чинником розумового розвитку і навчальної успішності, оскільки включає не лише готовність до навчання, а й мотивацію, ініціативність, самостійність і творчий підхід до розв'язання завдань.

Пізнавальна активність молодших школярів є процесом, що виникає внаслідок дослідження довкілля. Важливим є тісний зв'язок між пізнавальною активністю та інтересом учнів до пізнання. Для молодших школярів ця активність характерна проявом творчих здібностей, захопленим сприйманням нової інформації, прагненням уточнювати й розширювати свої знання, а також самостійно шукати відповіді на питання, які їх цікавлять. Крім того, слід зазначити, що діти цього віку не тільки прагнуть опанувати нові способи пізнання, але й активно застосовують їх у різних ситуаціях, що свідчить про високий рівень їхньої пізнавальної активності та інтелектуального розвитку.

2. Інформаційно-цифрові технології є одним із засобів розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови, трансформуючи традиційні методи навчання та відкриваючи нові можливості для освітнього процесу. Використання цифрових інструментів сприяє активній

участі учнів у навчанні, дозволяючи створювати інтерактивні та мотивуючі середовища, де вони можуть взаємодіяти з матеріалом у цікавій та динамічній формі. Сучасні технології підвищують інтерес до вивчення англійської мови, розвивають комунікативні навички та критичне мислення учнів. Інтерактивні завдання, відео та онлайн-ресурси збагачують словниковий запас, покращують вимову й граматичні вміння, а також сприяють формуванню інтересу до культури англомовних країн.

3. Дослідно-експериментальну роботу було проведено на базі Запорізької гімназії № 32 Запорізької міської ради. У дослідженні брали участь учні 3 класу в кількості 30 осіб, які було розділено на експериментальну і контрольну групи по 15 дітей у кожній. У процесі дослідження було створено детальний набір критеріїв та показників, що дозволяють оцінити рівень пізнавальної активності молодших школярів: мотиваційний, когнітивний та діяльнісний. Встановлено, що як в ЕГ, так і в КГ немає учнів із високим рівнем пізнавальної активності до англійської мови. В обох групах достатній рівень пізнавальної активності до англійської мови демонструють лише 13,3% учнів. Більшість учнів у кожній з груп (46,7%) має середній рівень пізнавальної активності. У обох групах 40% учнів мають низький рівень пізнавальної активності.

4. Визначено та експериментально перевірено педагогічні умови розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови засобами інформаційно-цифрових технологій: урахування вікових та індивідуальних особливостей молодших школярів під час вивчення англійської мови; інтерактивне цифрове навчальне середовище; гейміфікація навчального процесу; формування комунікативних навичок за допомогою онлайн-взаємодії; рефлексія та самоконтроль.

Результати контрольних зрізів, що проводили в експериментальній та контрольній групах, засвідчили позитивні зміни в рівнях сформованості пізнавальної активності молодших школярів. В експериментальній групі високий рівень зріс на 13,3%, достатній на 13,4%, середній рівень знизився на 13,4%, низький знизився на 13,4%. У контрольній групі відбулися незначні

зміни: середній рівень зріс на 6,7%.

Отже, доведено ефективність розроблених і реалізованих педагогічних умов розвитку пізнавальної активності молодших школярів засобами інформаційно-цифрових технологій.

Перспективи подальших досліджень розвитку пізнавальної активності молодших школярів на уроках англійської мови із використанням інформаційно-цифрових технологій можуть бути спрямовані на подальше дослідження ефективності гейміфікації та навчальних ігор у розвитку пізнавальної активності, мотивації та засвоєння знань у молодших школярів на уроках англійської мови. Це допоможе визначити найефективніші ігрові елементи для інтеграції у навчальний процес.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біла І. М. Пізнавальна активність як вектор творчості. *Актуальні проблеми психології: збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*. 2014. № 4. С. 4–18.

2. Богданова С. А. Проблема визначення структури пізнавальної активності в контексті суб'єктно-діяльнісного підходу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки.* 2013. Вип. 42 (66). С. 8–14.

3. Бойко Я. А. Використання цифрових технологій у процесі навчання англійської мови в початковій школі. *Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору*. 2019. № 83 (I). С. 481–489.

4. Вельямінова Т. Розвиток пізнавальних здібностей на уроках української мови. *Початкова освіта*. 2000. № 7. С. 22–23.

5. Вікторенко І. Л. Формування пізнавальної активності молодоших школярів у процесі організації їхнього спілкування з батьками : дис. канд. ... пед. наук : 13.00.09. Слов'янськ, 2001. 180 с.

6. Гнатик К., Фодор К. Використання інформаційно-цифрових технологій у вивченні іноземних мов. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. № 7 (21). С. 284–295.

7. Головань М. С. Розвиток пізнавальної активності учнів в процесі навчання алгебри і початків аналізу на основі НІТ : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / УДПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 1997. 24 с.

8. Головченко К. Впровадження ІКТ на уроках англійської мови як засобу розвитку навчальної мотивації і творчих здібностей учнів : методичний посібник. 2021. URL: https://vseosvita.ua/library/metodicnij-posibnik-vprovadzenna-ikt-na-urokahanglijskoi-movi-ak-zasobu-rozvitku-navcalnoi-motivacii-i-tvorcih-zdibnostejucniv-397648.html. (дата звернення: 19.08.2024).

9. Давидюк З. Проблеми активізації творчого потенціалу особистості

Науковий вісник Чернівецького університету імені Юрія Федьковича. Серія: педагогіка і психологія. 2009. Вип. 43. С. 127–130.

10. Дубровська Л., Дешко П. Педагогічні умови розвитку пізнавальної активності у молодших школярів на уроках «Я досліджую світ». *Наукові записки.* Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). 2021. № 1. С. 52–58.

11. Дюдіна О. Пізнавальна діяльність молодших школярів на уроці. *Початкова школа*. 2006. № 6. С. 14–17.

12. Задесенець М. П. Вікові особливості розвитку дітей і формування їх особистості. Київ : Вища школа, 2008. 264 с.

13. Інформаційно-цифрові технології у педагогічних дослідженнях : методичний посібник / за ред. О. М. Спіріна. Київ : ІЦО НАПН України. 2023. 190 с.

14. Карпенко Є. М., Айтай-Хорвас М. Цифрове оповідання як засіб активізації пізнавальної діяльності молодших школярів на уроці іноземної мови. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2021. № 1. С. 36–45.

15. Карпенко Є. Мультимедійні програмні засоби у підготовці майбутнього фахівця з іноземних мов у дошкільній та початковій освіті. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. № 1. С. 50–55.

16. Карпенко К., Мирончук Н. Формування у молодших школярів пізнавальної активності засобами гри. URL: https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/68-tridtsyat-soma-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/895-formuvannya-u-molodshikh-shkolyariv-piznavalnoji-aktivnosti-zasobami-gri (дата звернення: 19.08.2024).

17. Кивлюк О. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в системі навчальних дисциплін початкової школи. *Початкова школа*. 2006. № 5. С. 34–35.

18. Коберник Г., Коберник О., Волошина Г. Стимулювання навчально-пізнавальної активності молодших школярів в умовах парної та групової форм роботи на уроці. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2020. № 2 (4).

С. 59–66.

19. Козачук С. А. Визначення психологічних особливостей пізнавальної активності молодших школярів у процесі вивчення іноземної мови. *Проблеми сучасної психології*. 2012. Вип.16. С. 532–542.

20. Костікова І., Казачінер О. Навчання іноземних мов молодших школярів: варіативність організаційних форм : монографія. Харків : Вид-во ТОВ «Щедра садиба плюс», 2014. 228 с.

21. Кофан І. М., Бєлова Л. В. Індивідуально-психологічні детермінанти антиципації особистості. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2017. № 1 (13). 112–117.

22. Кошарна Н., Бондар В. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів у навчанні іноземної мови із використанням інформаційно-комунікаційних технологій. *Grail of Science*. 2022. № 17. С. 338–344.

23. Кравчук Л. В. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів. *Сучасна школа України*. 2012. № 2. С. 10–15.

24. Кулакова Г. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів засобом мультимедійних технологій. *Інновації в початковій освіті: досвід, виклики сьогодення, перспективи* : матеріали І наук.-практ. інтернет-конф. здобувачів другого (магістер.) рівня вищ. освіти першого року навчання ф-ту початк. навчання (м. Харків, 17 трав. 2022 р.). Харків : [б. в.], 2022. Ч. 2. С. 13.

25. Курик М. Формування пізнавальної активності школярів через сюжетно-рольові та дидактичні ігри. *Гірська школа Українських Карпат*. 2016. № 14. С. 240–242.

26. Лавренко С. О. Формування пізнавальної активності молодших школярів засобами інтерактивних технологій. *Current issues of science, prospects and challenges* : collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical Conference (Sydney, June 10, 2022). Sydney : European Scientific Platform, 2022. P. 36–37.

27. Лозова В. І. Цілісний підхід до формування пізнавальної активності школярів. Харків : «ОВС», 2000. 164 с.

28. М’ясоїд П. А. Загальна психологія : навч. посібн. Київ : Вища школа, 2008. 479 с.

29. Максименко Н. Б., Барило С. Б., Бай І. Б. Міжпредметна інтеграція як засіб розвитку пізнавальної активності молодших школярів. *Імідж сучасного педагога*. 2023. № 3 (204). С. 115–119.

30. Мачушник О. Л. Пізнавальна активність як психологічна проблема. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2003. № 13. С. 257–259.

31. Мостова Л. О. Стимулювання пізнавальної активності молодших школярів засобами дидактичних ігор. *Наука і освіта*. 2016. № 6. С. 95–100.

32. Ноздрова О. П. Дидактична гра як засіб стимулювання пізнавальної активності учнів 6–7-річного віку : автореф. … канд. пед. наук : 13.00.09. Харків, 2008. 20 с.

33. Носенко А. С. Творчі завдання як засіб формування пізнавальної активеності старших дошкільників. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. 2017. № 4. С. 85–87.

34. Овчаренко З. П. Інформаційні технології як засіб інтенсифікації вивчення англійської мови. *Молодий вчений*. 2018. № 3 (2). С. 578–581.

35. Олексюк О. Проблема активізації самостійної пізнавальної діяльності. *Збірник науково-методичних праць*. Миколаїв, 2003. С. 55–59.

36. Пиндик О. Г. Педагогічні умови розвитку пізнавальної активності студентів вищих навчальних закладів економічного профілю (на матеріалі вивчення іноземної мови) : автореф. дис. … канд. пед. наук : 13.00.09 / Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ, 2023. 21 с.

37. Підлужна Г. Нетрадиційні прийоми активізації пізнавальної діяльності на уроках читання. *Нові технології навчання в початковій школі: досвід, проблеми, перспектива* : матеріали обласної науково-практичної конференції, 17-18 листопада 2000 року. Житомир, 2011. С. 125–129.

38. Ребенок В. М. Особливості формування пізнавальної активності студентів у навчальному процесі ВНЗ. *Вісник Чернігівського національного*

педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. 2013. Вип. 113. С. 193–196.

39. Руднік Ю. Підготовка вчителів початкової школи до застосування інноваційних технологій навчання іноземних мов : дис. … канд. пед. наук. : 13.00.04 / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2018. 338 с.

40. Савченко О. Я. Розвиток пізнавальної самостійності молодших школярів. Київ : Рад. школа, 1982. 176 с.

41. Сапунова Л. А. Розвиток пізнавальної активності учнів початкових класів у навчальному процесі. *Таврійський вісник освіти*. 2013. № 1. С. 205–210.

42. Серман Л. В., Нич О. Б. Запровадження цифрових технологій в методику вивчення англійської мови. *Освітній дискурс: збірник наукових праць*. 2021. № 30 (1). С. 35–45.

43. Скрипченко О. В. Психолого-педагогічні основи навчання. Київ, 2003. 328 с.

44. Співаковський О. В., Петухова Л. Є., Коткова В. В. Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки «Початкова освіта». Херсон, 2011. 268 с.

45. Суржанська В. А. Творчі завдання як засіб формування пізнавальної активності старших дошкільників : автореф. дис. … канд. пед. наук : 13.00.08 / Інститут проблем виховання Академії педагогічних наук України. Київ, 2004. 19 с.

46. Ткачук Т. А. Розвиток пізнавальної активності дітей дошкільного віку у спілкуванні з вихователем : автореф. дис. … канд. психол. наук : 19.00.07 / Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ, 2004. 23 с.

47. Усанова І. М., Хом'юк І. В. Деякі аспекти розвитку пізнавальної активності молодших школярів. URL: http://ir.lib.vntu.edu.ua//handle/123456789/29779 (дата звернення: 19.08.2024).

48. Федорова М. А. Пізнавальна активність як складова формування моральних цінностей в учнів початкових класів. *Нові технології навчання* : науково-методичний збірник. Київ-Вінниця, 2011. № 69. С. 116–120.

49. Форостюк Т. В. Розвиток пізнавальної активності молодших школярів на уроках української мови засобами проблемних завдань і дидактичної гри. *Молодий вчений*. 2017. № 4. С. 474–478.

50. Хом'юк І. В., Родюк Н. Ю., Хом'юк В. В. Шляхи формування пізнавальної самостійності молодших школярів на уроках математики. *Молодий вчений*. 2019. № 5.2 (69.2). С. 166–170.

51. Чернякова О. Використання мультимедійних технологій як засобу розвитку пізнавальної активності учнів початкової школи на уроках іноземної мови. *Society. Document. Communication. Соціум. Документ. Комунікація*. 2019. № 6/2. С. 207–218.

52. Шелестова Л. В. Дослідження індивідуальних особливостей пізнавальної активності молодших школярів. *Science, trends and modern methods of solving problems:* The VII International Scientific and Practical Conference (Lisbon, February 20 – 22). Lisbon, Portugal, 2023. С. 205–213.

53. Arslan R., Şahin-Kızıl A. How can the use of blog software facilitate the writing process of English language learners? *Computer Assisted Language Learning.* 2010. Vol. 23. № 1. P. 183–197.

54. Balogh L., Tanulási stratégiák és stílusok, a fejlesztés pszichológiai alapjai. Debrecen : Kossuth Egyetemi Kiadó, 2000. 144 p.

55. Ollé et al. Digitális állampolgárság az információs társadalomban. Budapest : ELTE Eötvös Kiadó, 2013. 117 p.

56. Papp-Danka A. Az online tanulási környezettel támogatott oktatási formák tanulásmódszertanának vizsgálata. 2014. URL: http://bit.ly/1CtIuHh (дата звернення: 18.08.2024).